

Fylkesmennene
Kommunene

Postadresse: Postboks 8140 Dep.
NO-0033 Oslo, Norway
Besøksadresse: Stortingsgt. 28

Telefon: +47 24 13 10 00
Telefaks: +47 24 13 10 05
E-post: postmottak@slf.dep.no
Internett: www.slf.dep.no

Kontaktperson: For kommunen: Fylkesmannen

Org.nr.: NO 981 544 315 MVA
Bankkonto: 7694 05 02280

For fylkesmannen: Jan Endre Aasmundtveit (24131039),
Jon Løyland (24131083), Hilde Haug Simonhjell (24131292),
Cathrine Grasdalen (24131075).
Nils Einar Eliassen (24131052) – kvoteregulverket.
Cecilie Askhaven (24131024) og Johan Kollerud (24131214) –
miljøkrav.

Vår dato: 11.07.2008

Vår referanse: 200800001-22/046.1

Rundskrivet erstatter: Rundskriv nr. 27/2007

Vedlegg:

Kopi til: LMD, NBS, NB

Kommentarer til reglene om produksjonstilskudd i jordbruket - søknadsomgangen 20. august 2008

Vilkårene for å motta produksjonstilskudd står i forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket. Forskriften gjengis fortløpende i dette rundskrivet. Den finnes også på www.lovdata.no og www.slf.dep.no, og som vedlegg bakerst i «Veiledningshefte - Søknadsfrist 20. august 2008 og 20. januar 2009», SLF-005 (veiledningsheftet). Reglene som omhandler hvor mye tilskudd hver enkelt søker kan gis, herunder tilskuddssatsene, soner, driftssenter og definisjoner av husdyrslag og vekstgrupper, går fram av jordbruksavtale 2008-2009. I jordbruksavtalen fastsettes også hvilke tilskudd foretaket kan søke ved hver søknadsomgang, samt registreringsdato/periode. Jordbruksavtalens bestemmelser om produksjonstilskudd i jordbruket er gjengitt i veiledningsheftet. Hele jordbruksavtalen finnes på www.regjeringen.no/nb/dep/lmd/Tema/Jordbruksoppgjoret.

Dette rundskrivet kommenterer innholdet i reglene i forskriften, samt forskriftsendringer som følge av jordbruksoppgjøret 2008. For mer utfyllende informasjon vises til «Veiledningshefte – Søknadsfrist 20. august 2008 og 20. januar 2009», SLF-005. Se rundskriv 23/2008 for nærmere opplysninger om saksbehandlingsrutinene.

Det er gjort noen endringer i rundskrivet i forhold til rundskriv 27/2007. I del A gjøres det rede for forskriftsendringer som er gjennomført som følge av jordbruksoppgjøret 2008. I del B er det gjort størst endringer i kapittel 4. Dette er en følge av endringer i forskriften § 4, som følge av årets jordbruksoppgjør. De øvrige forskriftsendringene (i §§ 7 og 9) medfører bare mindre tilpassinger i kommentaren, men omtalen av driftstilskudd i melkeproduksjon er justert. For øvrig er det i rundskrivet gjort enkelte språklige endringer, redigeringer og presiseringer, med tanke på å gjøre stoffet bedre tilgjengelig.

Innhold

A	ENDRINGER SOM FØLGE AV JORDBRUKSOPPGJØRET 2008	4
1	FORSKRIFTEENDRINGER	4
1.1	DRIFTSFELLESSKAP – § 4	4
1.2	TILSKUDD TIL HUSDYR – § 7	4
1.3	REDUKSJONER I TILSKUDD VED OVERSITTELSE AV SØKNADSRIST – § 9	4
2	ANDRE ENDRINGER	4
B	KOMMENTARER TIL FORSKRIFTEN	5
1	FORMÅL	5
2	PRODUKSJONSTILSKUDET	5
3	GRUNNVILKÅR	6
3.1	GENERELT	6
3.2	FORETAK	6
3.3	SÆRLIG OM FORETAK SOM ER SAMDRIFT I MELKEPRODUKSJON	7
3.4	VANLIG JORDBRUKSPRODUKSJON.....	7
3.5	LANDBRUKSEIENDOM.....	7
4	BEGRENSNINGER I RETTEN TIL TILSKUDD.....	8
4.1	BEGRENSNINGER SOM FØLGE AV EIERFORHOLD	8
4.1.1	<i>Foretak med felles eierinteresser .....</i>	8
4.1.2	<i>Foretak som eies av aksjeselskap eller samvirkeforetak .....</i>	9
4.2	BEGRENSNINGER SOM FØLGE AV FELLES ØKONOMISKE INTERESSER (DRIFTSFELLESSKAP).....	9
4.2.1	<i>Bakgrunn.....</i>	9
4.2.2	<i>Generelt.....</i>	10
4.2.3	<i>Avklaring av den faktiske situasjonen (dokumentasjon).....</i>	10
4.2.4	<i>«Omvendt bevisbyrde».....</i>	11
4.2.5	<i>Husdyrproduksjon.....</i>	11
4.2.6	<i>Maskinfellesskap .....</i>	12
4.2.7	<i>Ektefeller/samboere mv. – produksjon på samme eiendom.....</i>	12
4.2.8	<i>Forholdet til regelverket for husdyrkonsesjon .....</i>	13
4.2.9	<i>Behandling av søknad ved konstatering av driftsfellesskap .....</i>	13
4.3	SÆRLIG OM TILSKUDD UTEN STRUKTURDIFFERENSIERING/MAKSIMALAVGRENSNING	13
4.4	SÆRLIG OM SØKNADER FRA OFFENTLIG VIRKSOMHET	14
4.5	UNNTAK FRA BEGRENSNINGENE I § 4.....	14
4.5.1	<i>Unntak for foretak som eier landbrukseiendom .....</i>	14
4.5.2	<i>Unntak for samdrifter i melkeproduksjon .....</i>	15
5	TILSKUDD TIL JORDBRUKSAREAL.....	16
5.1	GENERELT	16
5.2	KRAVET TIL Å DISPONERE.....	17
6	TILSKUDD TIL GRØNTPRODUKSJON	17

7	TILSKUDD TIL HUSDYR MV	18
7.1	GENERELT	18
7.2	FORMÅL	18
7.3	KRAVET TIL Å DISPONERE	18
7.4	SÆRLIG OM DELTAKERE I TILTAKET «FRISKERE GEITER»	19
7.5	SÆRLIG OM DRIFTSTILSKUDD	19
7.6	SÆRLIG OM ØKOLOGISK HUSDYRPRODUKSJON	20
8	MILJØKRAV	20
8.1	INNGREP I KULTURLANDSKAPET	20
8.2	VEGETASJONSSONE	21
8.3	EROSJONSUTSATTE OMRÅDER	21
8.3.1	<i>Område med erosjonsfare</i>	21
8.3.2	<i>Sårbart vassdrag</i>	22
8.3.3	<i>Bestemte jordarbeidingsrutiner eller lignende tiltak</i>	22
8.3.4	<i>Forholdsmessighet</i>	23
8.3.5	<i>Enkeltvedtak eller forskrift</i>	23
9	SØKNAD OG UTBETALING	24
10	ADMINISTRASJON, DISPENSASJON OG KLAGE	24
10.1	VEDTAK	24
10.2	DISPENSASJON	25
10.2.1	<i>Generelt</i>	25
10.2.2	<i>Gjennomgang av de enkelte bestemmelser i forskriften</i>	25
10.3	KLAGE	27
10.4	UTFYLLENDE BESTEMMELSER TIL FORSKRIFTEN	27
11	OPPLYSNINGSPLIKT OG KONTROLL	28
12	AVKORTING VED REGELVERKSBRUDD	28
12.1	GENERELT	28
12.2	TILBAKEHOLD AV TILSKUDD	29
12.3	AVKORTING	29
12.4	FORHÅNDSVARSEL MV.	30
13	AVKORTING VED FEILOPPLYSNINGER	30
14	BEREGNING OG INNKREVIING AV AVKORTINGSBELØP	31

A Endringer som følge av jordbruksoppgjøret 2008

1 Forskriftsendringer

1.1 Driftsfellesskap – § 4

Statens landbruksforvaltning ble ved jordbruksoppgjøret 2007 gitt i oppdrag å foreta en gjennomgang av regelverket for driftsfellesskap. Partene i jordbruksoppgjøret la til grunn at det i denne utredningen skulle legges vekt på å utforme et enkelt og forvaltbart regelverk. Samtidig var det en forutsetning at dette regelverket skal sikre at strukturdifferensierte utbetalinger skjer i samsvar med faktiske strukturkostnader. Partene var også enige om å innføre en bestemmelse om «omvendt bevisbyrde», slik at samarbeidende foretak må kunne dokumentere at det ikke drives samarbeid i en slik grad at det gir grunnlag for produksjonstilskudd som én enhet.

I utredningen er det pekt på at det er problematisk å oppfylle forutsetningen om et enkelt regelverk, og forutsetningen om å sikre strukturprofilen i tilskuddene, samtidig. Det ble videre pekt på at en ved å opprettholde strukturprofilen i tilskuddene også tar en risiko i forhold til feilutbetalinger. Men SLF kom også med forslag om endringer i regelverket som kan tenkes å lette saksbehandlingen. Blant annet ble det foreslått å benytte tilsvarende begreper som i lov 16. januar 2004 nr 5 regulering av svine- og fjørfeproduksjonen (husdyrkonsesjonsloven) § 3. Begrepene som benyttes her er «økonomiske interesser i samme produksjon» (som tilsvarer produksjonstilskuddsforskriftens «driftsfellesskap») og «felles eierinteresser» (som tilsvarer produksjonstilskuddsforskriftens bestemmelser om eierforhold). I tillegg ble det foreslått en bestemmelse om «omvendt bevisbyrde», utformet i likhet med den tilsvarende bestemmelsen i husdyrkonsesjonsloven § 6.

Ved jordbruksoppgjøret 2008 sluttet partene seg til SLFs forslag om å benytte husdyrkonsesjonslovens begreper, samt forslaget til utforming av bestemmelse om «omvendt bevisbyrde». Dette er fulgt opp ved endringer i forskriften § 4, men tilpasset forskriften for øvrig. For å hindre at bestemmelsen blir uoversiktlig er bestemmelsene om unntak fra begrensningene (tidl. § 4 fjerde og femte ledd) skilt ut i en egen § 4a.

1.2 Tilskudd til husdyr – § 7

Forskriften § 7 er endret, delvis på grunnlag av partenes enighet i jordbruksoppgjøret, og delvis på grunnlag av SLFs forslag om språklige forbedringer. Som følge av jordbruksoppgjøret går bestemmelsen om driftstilskudd for sauehold ut. Begrensningen med ett driftstilskudd per foretak er fjernet, slik at et foretak nå kan gis driftstilskudd både for melkeproduksjon og for spesialisert kjøttfeproduksjon, forutsatt at ammekyrne tilfredsstiller visse krav til kjøttferase. I tillegg er begrepet «disponerer» gjennomført konsekvent i hele bestemmelsen. Av hensyn til en enhetlig fremstilling av reglene i forskriften er også den tidligere nummerinndelingen av vilkårene byttet ut med en inndeling i bokstaver.

1.3 Reduksjoner i tilskudd ved oversittelse av søknadsfrist – § 9

I forskriften § 9 er det gitt et tillegg i første ledd om at bestemmelser om reduksjoner i tilskudd ved for sent levert søknad kan fastsettes i jordbruksoppgjøret. Tillegget fastslår kun hva som allerede er praksis på området.

2 Andre endringer

Andre endringer som følge av jordbruksoppgjøret 2008 går fram av jordbruksavtalen 2008-2009. Endringer i satser mv. for produksjonstilskudd er også redegjort for i veiledningsheftet.

B Kommentarer til forskriften

Ved revisjonen av forskriften i 2002 ble en del av reglene gjort mer skjønnsmessige. Når avgjørelsen om en søker skal motta tilskudd eller ikke er basert på skjønnsmessige regler, må det foretas en helhetsvurdering basert på forholdene i den konkrete saken. I helhetsvurderingen må det tas hensyn til alle forhold som kan ha betydning i saken, både forhold som taler imot at tilskudd skal gis og forhold som taler for at tilskudd skal gis. For kommunens saksbehandling vil dette for eksempel gjelde vurderingen av om det drives «vanlig jordbruksproduksjon» (§ 3), og om det foreligger driftsfellesskap (§ 4). For fylkesmannens saksbehandling vil dette for eksempel gjelde ved vurdering av søknad om dispensasjon. Hvis resultatet av den skjønnsmessige helhetsvurderingen er at foretaket får avslag på søknaden om tilskudd, må vurderingen gå fram av den skriftlige begrunnelsen i kommunens vedtak, jf forvaltningsloven § 25 tredje ledd. For søknader som blir avslått som følge av maskinell kontroll, se rundskriv 23/2008.

Før vedtak i saken treffes må sakens fakta være avklart, jf forvaltningsloven § 17, og alle momentene som legges til grunn i vurderingen må være dokumentert. I dette rundskrivet pekes det på en del momenter som kan være av betydning ved avgjørelsen, men det kan også tenkes andre momenter som kan være relevante i den konkrete helhetsvurderingen.

1 Formål

I forskriften § 1 heter det:

Formålet med produksjonstilskudd i jordbruket er å bidra til et aktivt og bærekraftig jordbruk innenfor de målsettinger Stortinget har trukket opp.

Formålsparagrafen knytter forskriften til Stortingets føringer med hensyn til målene for landbrukspolitikken. Målsettingene for den gjeldende landbrukspolitikken finnes blant annet i St.meld.nr.19 (1999-2000) «Landbruksmeldingen» og i St.prp.nr.69 (2007-2008) «Om jordbruksoppgjøret 2008».

Formålet til de enkelte tilskuddsordningene er også beskrevet i den årlige budsjettproposisjonen St.prp.nr.1 fra Landbruks- og matdepartementet, og gjengitt i kommentarene her til de enkelte bestemmelsene i forskriften, samt i veiledningsheftet for søknad om produksjonstilskudd.

2 Produksjonstilskuddet

I forskriften § 2 heter det:

Som produksjonstilskudd regnes tilskudd til jordbruksareal, grønt- og potetproduksjon og husdyrhold etter satser, soner, definisjoner m.m. fastsatt i eller i medhold av jordbruksoppgjøret.

Forskriften inneholder kun vilkårene som må være oppfylt for å ha rett til produksjonstilskudd. Bestemmelser av betydning for tilskuddets størrelse (utmålingsregler), for eksempel inndeling i soner og definisjoner av vekstgrupper og husdyrslag, er ikke nedfelt i forskriften, men finnes i jordbruksavtalen sammen med satser, beløp til reduksjon og fradrag.

3 Grunnvilkår

Grunnvilkårene som må være oppfylt for å ha rett til produksjonstilskudd står i forskriften § 3, der det heter at:

Produksjonstilskudd kan gis til foretak som driver vanlig jordbruksproduksjon på én eller flere landbrukseiendommer, dersom virksomheten er registrert i Enhetsregisteret og

- a) registrert som merverdiavgiftspliktig etter lov av 19. juni 1969 nr. 66 om merverdiavgift § 28 og kan levere årsoppgave som landbruksforetak etter samme lov § 31, eller*
- b) har hatt en samlet omsetning og uttak av avgiftspliktige varer og tjenester på til sammen minimum kr 20.000 i løpet av de siste 12 måneder før den registreringsdato som er fastsatt i eller i medhold av jordbruksoppgjøret for søknad om produksjonstilskudd.*

3.1 Generelt

Denne bestemmelsen stiller opp de formelle kravene for å motta tilskuddet. Det er kun «foretak» som kan gis slikt tilskudd, og dette foretaket må drive «vanlig jordbruksproduksjon», knyttet til «landbrukseiendom». Videre må den virksomheten som foretaket driver være av et slikt omfang at det dreier seg om næringsvirksomhet. Derfor stilles det her også krav til omsetning eller registrering i Merverdiavgiftsmanntallet, foruten at foretaket må være registrert i Enhetsregisteret.

Regelen er at foretaket må være registrert i Enhetsregisteret innen søknadsfristen for den aktuelle søknadsomgangen. Fylkesmannen har adgang til å dispensere fra dette kravet for så vidt gjelder søknadsfrist, se kapittel 10.2.

Hvis foretaket ikke er registrert som merverdiavgiftspliktig innen søknadsfristen eller ikke kan levere årsoppgave som landbruksforetak, må det ha hatt en samlet omsetning og uttak av avgiftspliktige varer og tjenester på til sammen minimum kr 20 000 i løpet av de siste 12 måneder før registreringsdatoen for den aktuelle søknadsomgangen. Merverdiavgift på varer og tjenester inngår ikke i omsetning. Søker som ikke er registrert i Merverdiavgiftsmanntallet må ved fakturakopier eller annen dokumentasjon kunne dokumentere omsetningen i ettertid. Hvis omsetningsgrensen ikke er passert, har fylkesmannen i visse tilfeller adgang til å dispensere fra omsetningskravet, se kapittel 10.2.

Veldedige og allmennyttige organisasjoner vurderes i forhold til alternativet «... har hatt en samlet omsetning og uttak av avgiftspliktige varer og tjenester på til sammen minimum kr 20.000 ...».

3.2 Foretak

«Foretak» er en betegnelse på en virksomhet med et økonomisk formål. Et foretak kan være organisert som et enkeltpersonforetak eller andre former for selskapsdannelser som ansvarlig selskap eller aksjeselskap.

Når forskriften bruker begrepet «foretak» innebærer dette at alle typer selskaper vil være tilskuddsberettiget, under forutsetning av at de oppfyller forskriftens øvrige vilkår. Det understrekes at dette gjelder i tilskuddssammenheng. Adgangen til for eksempel å eie en landbrukseiendom gjennom et selskap er begrenset av konsesjonsregelverket.

En person kan skille ut deler av sin virksomhet, for eksempel kornproduksjon, i et eget foretak. Et slikt foretak kan omfatte hele eller deler av flere landbrukseiendommer, og kan også være et samarbeid mellom flere personer. En person som driver med grønnsaker, korn og gris, kan for eksempel organisere grønnsakproduksjonen sin i et aksjeselskap. I tillegg kan han drive et annet foretak sammen med andre kornprodusenter. Dette foretaket kan organiseres som for eksempel

ansvarlig selskap eller aksjeselskap. Svineproduksjonen kan han drive videre som enkeltpersonforetak. De ulike foretakene han er med i kan drive areal på flere forskjellige landbrukseiendommer.

Ved utskilling av flere foretak er det viktig å være klar over de begrensningene som følger av forskriften § 4. Av hensyn til differensieringen i tilskuddssatsene, både i tilskudd til husdyr, driftstilskudd og i tilskudd til jordbruksareal, samt toppavgrensningen i tilskudd til husdyr, er det her satt begrensninger med hensyn til hvor mange foretak det kan gis tilskudd gjennom, se nærmere om dette i kapittel 4.

3.3 Særlig om foretak som er samdrift i melkeproduksjon

For foretak som er samdrift i melkeproduksjon gjelder spesielle regler:

- Foretaket må være godkjent som samdrift i melkeproduksjon etter forskrift om kvoteordningen for melk § 12 før det kan gis produksjonstilskudd som samdrift.
- Foretak som er samdrifter i melkeproduksjon gis i enkelte tilfeller tilskudd etter egne satser, se «Veiledningshefte - Søknadsfrist 20. august 2008 og 20. januar 2009», SLF-005.

3.4 Vanlig jordbruksproduksjon

Etter forskriften § 3 kreves det også at foretaket driver «vanlig jordbruksproduksjon».

SLF legger til grunn at de aller fleste foretak som oppfyller øvrige vilkår for å kunne gis produksjonstilskudd driver «vanlig jordbruksproduksjon». Foretak der driften enten har få likhetstegn med øvrig drift i distriktet eller for eksempel er svært ekstensiv, bør likevel vurderes med tanke på om det drives «vanlig jordbruksproduksjon» eller ikke.

Ved vurderingen av om det drives «vanlig jordbruksproduksjon» må det foretas et konkret helhetlig landbruksfaglig skjønn. Det må gjøres en helhetsvurdering av produksjonsomfang og metode innenfor hver enkelt produksjon i foretaket. De tidligere minstekravene til landbrukseiendom og produksjon kan være momenter i vurderingen. Et sentralt element i vurderingen er om foretakets agronomiske drift er tilfredsstillende. Hvis det høstes lite eller ingen avling, og omsetningen av jordbruksprodukter ikke står i samsvar med det antall dyr/areal foretaket søker tilskudd for, kan dette indikere en situasjon hvor driften er for ekstensiv til å kunne regnes som «vanlig jordbruksproduksjon». Se nærmere om helhetsvurderinger innledningsvis i del B.

Dersom for eksempel «kornproduksjonen» på et skifte er så ekstensiv at det høstes lite eller ingen avling (under normale forhold), og omsetningen av produkter ikke står i forhold til det areal det er søkt om tilskudd for, bør arealet på det ekstensive skiftet ikke godkjennes som kornareal. Kravet om «vanlig jordbruksproduksjon» kan være oppfylt for foretaket gjennom drift på andre skifter eller i andre produksjoner.

Merk at begrepet «vanlig jordbruksproduksjon» ikke avgrenser hvilke produksjoner som til enhver tid er tilskuddsberettiget. Dette følger av jordbruksoppjøret.

3.5 Landbrukseiendom

Begrepet landbrukseiendom i forskriften § 3 skal i utgangspunktet tolkes på samme måte som i jordloven § 12, ved at det må dreie seg om en eiendom som er egnet til landbruksdrift. I produksjonstilskuddssammenheng er imidlertid kravet til landbrukseiendom oppfylt også når jordbruksproduksjonen drives på en utskilt tomt som kun har driftsbygning. Men det forutsettes at driften har karakter av «vanlig jordbruksproduksjon».

4 Begrensninger i retten til tilskudd

Differensieringen i tilskuddsatsene er blant annet ment å kompensere for at foretak som har et lite antall dyr/små arealer har høyere produksjonskostnader per produsert enhet enn foretak som har et større antall dyr/større arealer (strukturkostnader). Differensieringen i tilskuddsatsene, både i tilskudd til husdyr, driftstilskudd og i tilskudd til jordbruksareal, samt toppavgrensningen i tilskudd til husdyr, gjør det nødvendig å ha begrensninger i retten til å motta tilskudd. I St.prp.nr.92 (2000-2001) er dette presisert slik: «*Dersom samarbeidet gir reduserte strukturkostnader skal man heller ikke opprettholde strukturprofilen i tilskuddene*». Forskriften § 4 begrenser derfor den frihet søkere av produksjonstilskudd har til å få innvilget tilskudd gjennom ulike foretak etter § 3, jf ovenfor.

Foretaket skal ha rett til tilskudd i samsvar med den faktiske situasjonen, og formelle eller uformelle samarbeid ut over et visst omfang, skal gi grunnlag for en felles søknad om produksjonstilskudd.

I forskriften § 4 heter det:

Produksjonstilskudd kan ikke gis til foretak som

- a) har felles eierinteresser og som søker produksjonstilskudd til samme produksjon,*
- b) samarbeider i en slik grad at de må anses å ha felles økonomiske interesser i produksjonen (driftsfellesskap) og som søker produksjonstilskudd til samme produksjon, eller*
- c) helt eller delvis eies av aksjeselskap eller samvirkeforetak.*

Felles eierinteresser vil foreligge der foretaket som søker om produksjonstilskudd helt eller delvis eies av noen som har eierinteresser i andre foretak som søker om produksjonstilskudd til samme produksjon. Det samme gjelder der foretaket helt eller delvis eies av andre foretak som selv søker om produksjonstilskudd til samme produksjon.

Felles økonomiske interesser i produksjonen (driftsfellesskap) vil foreligge der foretak samarbeider om produksjonen i en slik grad at det oppnås stordriftsfordeler. Hvorvidt det foreligger felles økonomiske interesser i produksjonen beror på graden av felles økonomi, maskinpark, driftsopplegg eller arbeidsinnsats mv.

Med produksjonstilskudd til samme produksjon menes tilskudd til husdyr, tilskudd til grøntproduksjon, og arealtilskudd til samme vekstgrupper, slik disse vekstgruppene til enhver tid er definert i eller i medhold av jordbruksoppjøret.

Et foretak anses rammet av begrensningene i første ledd dersom foretaket etter pålegg fra kommunen, fylkesmannen eller Statens landbruksforvaltning ikke kan godtgjøre at det ikke foreligger slike forhold.

4.1 Begrensninger som følge av eierforhold

4.1.1 Foretak med felles eierinteresser

Etter § 4 første ledd bokstav a kan foretak ikke gis tilskudd der det har felles eierinteresser med annet foretak som søker tilskudd til samme produksjon. Hva som menes med felles eierinteresser går fram av § 4 andre ledd. Bakgrunnen for disse begrensningene er at det ikke skal være mulig å hente ut mer tilskudd ved å organisere jordbruksvirksomheten i flere selskaper.

Begrensningene for felles eierinteresser gjelder for det første der foretaket som søker tilskudd helt eller delvis eies av noen som også har eierinteresser i andre foretak som søker tilskudd til samme produksjon. Dette innebærer at det for eksempel ikke er mulig å gå inn som eier eller deltaker i flere landbruksforetak uten at dette kan påvirke retten til tilskudd. Begrensningen vil også gjelde tilfeller

der en person eller foretak går inn som investor i flere foretak som søker tilskudd til samme produksjon.

En søker kan for eksempel ikke gis separat tilskudd til husdyr, dersom et annet foretak han har eierinteresser i også søker tilskudd til husdyrproduksjon. Dette fordi søkeren, via foretakene han er aksjonær/deltaker i, ville kunne oppnå en høyere tilskuddsutbetaling ved å motta tilskudd til husdyr gjennom to foretak. Det finnes imidlertid unntaksregler for deltaker i samdrift i melkeproduksjon, se kapittel 4.5.

For det andre gjelder begrensningene der foretaket er eid av et annet foretak som også søker tilskudd til samme produksjon. I dette tilfellet forutsettes det at begge foretakene i eierforholdet søker. Dette innebærer blant annet at en søker ikke kan gis tilskudd til grønnsaker gjennom to foretak, for eksempel både sitt eget enkeltpersonforetak og et selskap han er aksjonær i. Et aksjeselskap kan for øvrig ha mange aksjonærer, men aksjeselskapets søknad vil likevel være i strid med disse begrensningene, selv om bare en av aksjonærene søker tilskudd til grønnsaker gjennom et annet foretak.

Begrensningen gjelder bare «samme produksjon». Hva som er «samme produksjon» går fram av forskriften § 4 fjerde ledd. All husdyrproduksjon uavhengig av dyreslag regnes i denne sammenheng som «samme produksjon». Det samme gjelder all grøntproduksjon og planteproduksjon innenfor samme vekstgruppe slik vekstgruppene er definert i jordbruksavtalen. En søker kan for eksempel gis tilskudd for potet gjennom ett foretak og tilskudd til grønnsaker gjennom ett annet. Merk likevel regelen om driftsfellesskap i § 4 tredje ledd, se nærmere om dette i kapittel 4.2.

4.1.2 Foretak som eies av aksjeselskap eller samvirkeforetak

Etter § 3 kan det gis tilskudd til alle typer foretak. Dette utgangspunktet begrenses av § 4 første ledd bokstav c, ved at det ikke kan gis tilskudd til foretak som **eies av** aksjeselskap eller samvirkeforetak. Uttrykket «samvirkeforetak» kom inn i forskriften ved endringer etter jordbruksoppgjøret 2008. Dette tilsvarende den tidligere betegnelsen «andelslag». Ved vedtak av ny lov om samvirkeforetak i 2007 (samvirkelova) ble denne foretakstypen gitt betegnelsen «samvirkeforetak», jf lov 29. juni 2007 nr 81 om samvirkeforetak § 1 (1). Begrensningen vil ikke være avhengig av om foretaket selv betegner seg som et «samvirkeforetak». Det avgjørende vil være om foretaket faller inn under det samvirkeloven kaller «samvirkeforetak». Tradisjonelt har slike foretak vært betegnet som «andelslag», «lutlag», «samvirkelag» m.v.

Bakgrunnen for disse begrensningene er at det vil være svært vanskelig og arbeidskrevende å kontrollere hvem som i realiteten eier slike foretak, eller hvilke fysiske personer som i realiteten står bak. Dersom kommunen ikke kan kontrollere hvem som eier et foretak, vil det være mulig å hente ut mer tilskudd enn det man i realiteten er berettiget.

For utdypende eksempler, se rundskriv 54/2004 som finnes på www.slf.dep.no.

4.2 Begrensninger som følge av felles økonomiske interesser (driftsfellesskap)

4.2.1 Bakgrunn

Formelle og uformelle samarbeid skal behandles likt dersom graden av samarbeid i praksis er den samme. Strukturen på tilskuddssatsene og toppavgrensningen kan motivere til å skjule at flere foretak har et så omfattende samarbeid at de i praksis drives som en enhet. Etter § 4 første ledd bokstav b kan foretak derfor ikke gis tilskudd dersom de samarbeider i en slik grad at de må anses å ha felles økonomiske interesser i produksjonen. Et slikt samarbeid betegnes som «driftsfellesskap», og

vurderingene er i prinsippet de samme som etter forskriftens tidligere bestemmelse om driftsfellesskap. Begrepet «felles økonomiske interesser» er innført som følge av jordbruksoppgjøret 2008, se del A ovenfor.

4.2.2 *Generelt*

Når det skal vurderes om det foreligger felles økonomiske interesser i produksjonen (driftsfellesskap), må det gjøres en konkret skjønsmessig helhetsvurdering i hvert enkelt tilfelle. Momenter i helhetsvurderingen er blant annet **graden** av felles økonomi, maskinpark, driftsopplegg og arbeidsinnsats. Foretakene kan for eksempel leie arbeidskraft av hverandre og likevel få separate tilskudd. Omfanget av egen og leid arbeidsinnsats er et moment ved vurderingen av om det foreligger driftsfellesskap. Jo flere områder foretakene samarbeider på og jo større gjensidig nytte foretakene har av samarbeidet, jo større sannsynlighet er det for at det foreligger et driftssamarbeid. Samarbeid i beitesesongen vil ikke alene være tilstrekkelig til at driftsfellesskap foreligger. Det samme gjelder maskinfellesskap med sikte på å redusere driftskostnadene. Hvis foretakene imidlertid også har et mer definert økonomisk samarbeid; disponerer arealene i fellesskap (felles driftsopplegg) og i stor grad arbeider sammen og har felles ledelse, kan dette i realiteten være en stor enhet. Foretaksinnehavernes bosted kan også være et moment som bør tillegges vekt ved vurderingen. **Et vesentlig moment i vurderingen er i hvilken grad det hentes ut stordriftsfordeler som ikke er i samsvar med intensjonen med differensieringen av tilskuddsatsene.** Se nærmere om helhetsvurderinger innledningsvis i del B.

På samme måte som ved begrensningene for felles eierinteresser gjelder begrensningene for driftsfellesskap når det søkes tilskudd til samme produksjon, jf § 4 fjerde ledd. Se omtalen ovenfor i kapittel 4.1.1.

Vurderingen av om det foreligger driftsfellesskap må gjøres løpende. Selv om det anses at foretakene driver atskilt i én søknadsomgang, kan samarbeidet med tiden bli så omfattende at foretakene i praksis drives som én enhet.

4.2.3 *Avklaring av den faktiske situasjonen (dokumentasjon)*

Det er den faktiske situasjonen for foretakenes drift som må legges til grunn ved vurderingen av om det foreligger driftsfellesskap. For avgjørelse av en konkret sak vil det ikke være tilstrekkelig med en oppramsing av relevante momenter i en samarbeidsvurdering, men de ulike momentene må anvendes konkret på det tilfellet en står ovenfor. Sakens fakta må klargjøres, slik at vurderingene av om det foreligger driftsfellesskap bygger på riktig fakta. Se også forvaltningsloven § 17 som setter krav til at saken skal være så godt opplyst som mulig før vedtak treffes.

Aktuell dokumentasjon for hvordan driften i foretakene har vært, og som kan bidra til klargjøre om foretakene har felles økonomi og driftsopplegg, kan blant annet være næringsoppgaver, avregninger for melkeleveranser og levering av dyr til slakt, regnskapsbilag som viser når dyr er kjøpt eller solgt, dyreholdjournal/liste som viser når dyr er født, rapporter over dyr som er meldt inn til Husdyrregisteret-storfe og rapporter fra Husdyrkontrollen. Det bør foretas stedlig kontroll i foretak der det er mistanke om driftsfellesskap.

Dersom det ut fra slike opplysninger viser seg å være mangler for eksempel med hensyn på merking av dyr og på dokumentasjon ved overføring av dyr foretakene i mellom, vil dette kunne være momenter som peker i retning av et driftsfellesskap. En sak avgjort i 2006 kan tjene som eksempel på dette. I samarbeid med fylkesmannen hadde kommunen utført tre kontroller hos de aktuelle foretakene. Det ble der avdekket at innehaverne ikke hadde oversikt over eierforholdet til dyra. Dokumentasjon som kalvingslister, slakteavregninger, mistede dyr og faktura på kjøp og salg av dyr

var mangelfull. Melkeproduksjon foregikk i det ene foretaket, og det andre foretaket hadde kjøttfeproduksjon under oppbygning. Kalvingslistene var mangelfulle, og indikerte at mesteparten av kalvinga foregikk i foretaket med melkeproduksjon. Kyr med lav melkeproduksjon ble flyttet til ammekufjøset, og ammekyr som produserte mye melk ble flyttet til melkefjøset og tilbake når det passet. Andre moment var at daglig leder for det ene foretaket ofte framsto som administrativ leder for det andre foretaket. Det var også byttelån av redskaper mellom foretakene.

At foretakene i samarbeidet opptrer felles ved innkjøp av fôr, ved forsikringsordninger og lignende, er momenter som peker i retning av felles økonomi. Se nærmere om felles driftsopplegg nedenfor, under husdyrproduksjoner.

4.2.4 «Omvendt bevisbyrde»

Ved forskriftsendringer som følge av jordbruksoppgjøret 2008 er det innført en regel om «omvendt bevisbyrde». Regelen er utformet i likhet med den tilsvarende bestemmelsen i husdyrkonsesjonsloven § 6. Regelen innebærer at det er det samarbeidende foretaket som må kunne sannsynliggjøre at det ikke drives samarbeid i en slik grad at det gir grunnlag for produksjonstilskudd som én enhet (dvs at det ikke foreligger driftsfellesskap). Dersom det foreligger en berettiget mistanke om driftsfellesskap vil tilskuddsforvaltningen kunne kreve at foretaket legger fram dokumentasjon som godtgjør at slikt samarbeid ikke foreligger. I et tilfelle der kommunen allerede sitter inne med opplysninger som tilsier at det i den konkrete saken foreligger driftsfellesskap, vil et slikt krav om tilleggsdokumentasjon kunne være overflødig. Kommunen bør allikevel oppfordre foretakene til å legge fram slik informasjon gjennom et forhåndsvarsel om vedtak, etter forvaltningsloven § 16.

Reglene om «omvendt bevisbyrde» innebærer ikke at forvaltningen fritas fra å utrede saken. Den omvendte bevisbyrden innebærer at det er søker som bærer risikoen for tvil om fakta (han bærer «tvilsrisikoen»). Men det vil fortsatt påligge forvaltningen å sørge for at saken er tilstrekkelig utredet og dokumentert før vedtak kan treffes, jf forvaltningsloven § 17. Der tilskuddsforvaltningen kommer til at foretaket ikke klarer å sannsynliggjøre (godtgjøre) at det ikke foreligger driftsfellesskap, må de relevante momentene i saken vurderes konkret. Forsatt gjelder det alminnelige kravet om sannsynlighetsovervekt, for å fastslå driftsfellesskap. Fakta i saken må klargjøres, og dette må gå fram av den skriftlige begrunnelsen for vedtaket, jf forvaltningsloven § 25 andre ledd.

Bestemmelsen om «omvendt bevisbyrde» gjelder for øvrig også for tilfeller der samarbeidet er mer formalisert ved at det foreligger «felles eierinteresser», jf forskriften § 4 første ledd bokstav a.

I kapittel 4.2.5-4.2.7 beskrives tilfeller som kan indikere at det foreligger driftsfellesskap mellom flere foretak. Dette vil være tilfeller som kan gi grunnlag for at forvaltningen fremsetter krav om at det godtgjøres at det ikke foreligger noe driftsfellesskap mellom foretakene. Det gis også eksempler på forhold som normalt ikke vil kunne anses som driftsfellesskap, og der tilskuddsforvalter bør være tilbakeholdende med å fremsette slikt krav.

4.2.5 Husdyrproduksjon

Når flere foretak har husdyrproduksjoner og disponerer driftsbygninger/arealer i fellesskap, vil det også være sannsynlig at de har felles driftsopplegg, at de i stor grad arbeider sammen og har felles ledelse. Når dyr står inne i samme fjøs vil det være svært sannsynlig at de føres samtidig og at det er felles gjødselhåndtering. Foretakene vil dessuten ha stordriftsfordeler ved å benytte samme driftsbygninger/innhegninger mv.

Et eksempel er foretak med sau som har fjøs med større plass enn foretaket trenger til egne dyr, og som leier ut ledig plass i fjøset og sørger for føring, daglig stell, parring og lamming av sauene som

er innlosjert i «sauehotellet». En slik organisering anses som et driftsfellesskap. «Hotelleierne» og leietakerne kan ikke få separate tilskudd, men må sende felles søknad.

Dersom foretakene i samarbeidet leverer slakt kun på ett av foretakenes produsentnummer, opptrer foretakene utad som en enhet, og vil ofte oppnå stordriftsfordeler. Dersom dyrene ikke er merket i henhold til merkereglene, for eksempel at de ikke er merket med merkene til det foretaket som søker tilskudd for dem, men med merkene til et annet foretak i samarbeidet, er dette et moment som peker i retning av felles driftsopplegg. Hvis melkeprodusenter samarbeider, og det er leveransekurven for alle foretakene i samarbeidet som gir en normal leveranseprofil for en besetning, er dette et moment som peker i retning av felles driftsopplegg. At utviklingen i de enkelte foretakenes dyretall er unaturlig, er et moment som peker i retning av felles driftsopplegg med andre foretak.

Manglende samsvar mellom fôrregnskap og dyretallet i foretaket indikerer felles driftsopplegg, og driftsfellesskap.

4.2.6 *Maskinfellesskap*

Et maskinfellesskap er en utbredt måte å redusere driftskostnadene i landbruket på. Men et maskinfellesskap mellom foretakene vil ikke uten videre innebære at det også foreligger driftsfellesskap. Dette vil bro på hvor omfattende samarbeidet er. Det vil også være av betydning om samarbeidet omfatter mer enn bare maskinfellesskapet.

Dersom foretakene i maskinfellesskapet gjør felles innkjøp av rundballplast, nett, ensileringsmiddel og diesel for eksempel gjennom maskinlaget, vil deltakerne oppnå økonomiske fordeler, men dette alene vil normalt ikke være tilstrekkelig til å si at det foreligger driftsfellesskap.

Heller ikke der maskinfellesskapet drives slik at det samarbeides om innhøstingen vil det nødvendigvis foreligge et driftsfellesskap. Det kan tenkes at hver deltaker har ansvar for hver sin maskin, og den ansvarlige kjører maskinen på alle deltakernes arealer. Dersom deltakerne trenger fôret til egne dyr, og fôret lagres separat slik at det ikke oppnås ytterligere stordriftsfordeler ved felles opptreden ved salg og lagring av fôret, vil et slikt samarbeid normalt ikke kunne anses som driftsfellesskap.

Men dersom samarbeidet går lenger, for eksempel ved at det produseres grovfôr for salg, vil dette kunne indikere driftsfellesskap. Når maskinfellesskapet er formalisert, og vedtektene åpner for et samarbeid om bruk av arealene mv, kan dette være et tilleggsmoment som styrker denne indikasjonen på driftsfellesskap.

4.2.7 *Ektefeller/samboere mv. – produksjon på samme eiendom*

På bakgrunn av det fellesskapet som ektefeller/samboere allerede har i form av blant annet felles økonomi og bolig i husholdningen, vil det her kunne være flere forhold som peker i retning av et driftsfellesskap. Denne indikasjonen styrkes i det tilfellet at ektefeller/samboere driver med produksjon som ligner hverandre driftsmessig på samme eiendom. Hvis for eksempel begge driver grovfôrbasert husdyrproduksjon, vil de lett kunne oppnå stordriftsfordeler ved felles maskinpark, felles innkjøp og lagring av fôr, felles bruk av driftsbygninger, og ved å hjelpe hverandre med arbeidet.

Likevel vil det være fullt mulig at ektefeller/samboere driver hvert sitt foretak på en slik måte at de ikke rammes av begrensingene for driftsfellesskap, og dermed gis separate tilskudd. Dette forutsetter imidlertid at foretakene drives **klart atskilt**. For vurderingen av om foretakene drives klart atskilt kan det være av betydning hvordan foretakene ble drevet tidligere, hvilke typer produksjoner foretakene

har og hvor foretakene er lokalisert. Hvis ektefellene/samboerne hadde hver sine produksjoner på forskjellige eiendommer før de ble gift/samboere, vil dette kunne være en indikasjon på at foretakene faktisk drives klart atskilt, også etter at ekteskapet/samboerskapet er inngått. I et tilfelle der ektefeller/samboere splitter opp produksjoner som tidligere ble drevet ut fra ett foretak, må det imidlertid anses som lite sannsynlig at foretakene etter oppsplittingen drives klart atskilt.

Vurderingen av om det foreligger driftsfellesskap må gjøres løpende. Selv om foretakene ble drevet klart atskilt rett etter at ekteskap ble inngått, kan produksjonene bli mer integrert i hverandre etter hvert, som en følge av det fellesskapet som er etablert utenom driften.

Samme type vurdering gjelder også for andre som driver like produksjoner eller produksjon som ligner hverandre driftsmessig på samme eiendom, for eksempel far og datter som begge driver veksthusproduksjon på samme eiendom.

4.2.8 Forholdet til regelverket for husdyrkonsesjon

Etter husdyrkonsesjonsregelverket er det ikke lov å «samarbeide om konsesjonsregulert produksjon i en slik grad at produsentene må anses å ha økonomiske interesser i samme produksjon». Ved innføring av begrepet «felles økonomiske interesser i produksjonen» som betegnelse på driftsfellesskap tydeliggjøres sammenhengen med dette regelverket, og at **de momentene som skal vurderes i forhold til samarbeid etter husdyrkonsesjonsloven er de samme som ved vurderingen av driftsfellesskap.**

Det er fylkesmannen som er vedtaksinstans i husdyrkonsesjonssaker, og det er viktig at fylkesmannen ser regelverkene i sammenheng. Der det er brudd på ett av regelverkene vil det med stor sannsynlighet være brudd på begge. Det kan imidlertid tenkes at en i en konkret sak vil kunne komme til ulikt resultat etter de to regelverkene. Dette vil i tilfellet skyldes at reglene har ulike formål, og at det ved vurdering av samarbeid ved husdyrkonsesjon er satt særlige krav til sannsynliggjøring av sakens faktum.

For å sikre en samordning, og for å hindre at fylkesmannen kommer i en uheldig dobbeltrolle i en eventuell klagesak om produksjonstilskudd i et tilfelle der han tidligere har behandlet saken om husdyrkonsesjon, anbefaler vi at fylkesmannen i slike saker overtar behandlingen av søknaden om produksjonstilskudd. Søker må varsles om dette. Vi viser til rundskriv 28/2005 «Kommentarer til lov og forskrift om regulering av svine- og fjørfeproduksjonen», kapittel 4.2 og 11.2.

4.2.9 Behandling av søknad ved konstatering av driftsfellesskap

Dersom det foreligger driftsfellesskap foretakene i mellom, kan produksjonstilskudd ikke gis til noen av foretakene hvis et annet foretak i samarbeidet søker tilskudd til samme produksjon. Se for øvrig rundskriv 23/2008 kapittel 4.7.5, for videre saksbehandling.

4.3 Særlig om tilskudd uten struktur differensiering/maksimalavgrensning

Enkelte av produksjonstilskuddene er verken struktur differensiert eller maksimalavgrenset. For avtaleåret 2008-2009 gjelder dette i første rekke potetproduksjon. Dersom det for slik produksjon foreligger samarbeid mellom foretak, kan det være grunn for å ikke gå inn på en vurdering av driftsfellesskap. Dette har sin bakgrunn i forholdsmessighetsprinsippet som gjelder i norsk forvaltningsrett, og som går ut på at et inngrep må stå i forhold til det som oppnås med inngrepet. Konsekvensen av dette er at det for slik produksjon allikevel vil være anledning til å gi separate tilskudd.

4.4 Særlig om søknader fra offentlig virksomhet

Det finnes en del offentlige institusjoner og virksomheter som driver jordbruksvirksomhet fordelt på flere landbrukseiendommer, for eksempel fylkeskommuner som driver flere landbruksskoler.

Landbruks- og matdepartementet har lagt til grunn at den offentlige virksomhet i slike tilfeller ikke har delt driften på flere landbrukseiendommer som en tilpasning til tilskuddsregelverket. Hovedgrunnlaget for produksjonen er normalt ikke å oppnå næringsinntekt fra jordbruket, men å gjennomføre forskning, skolevirksomhet eller annet. Departementet mener at når samme offentlige virksomhet driver jordbruksproduksjon på flere steder, må det vurderes om det foreligger driftsfellesskap mellom de ulike deler av jordbruksproduksjonen. Dersom det ikke foreligger driftsfellesskap mellom de ulike enhetene, merkes disse søknadene med kode 33, se rundskriv 23/2008. Om driftsfellesskap, se kapittel 4.2.

4.5 Unntak fra begrensningene i § 4

Fra begrensningene som følge av eierforhold er det i forskriften gitt visse unntak. Disse følger av § 4a, der det heter:

Begrensningene for eierforhold i § 4 første ledd hindrer ikke at et foretak kan gis tilskudd i de tilfeller der aksjeselskap eller samvirkeforetak er eier av landbrukseiendom. Disse begrensningene hindrer heller ikke at foretak som har eierinteresser i slike selskaper kan gis tilskudd.

Foretak som eies helt eller delvis av deltaker i samdrift i melkeproduksjon kan:

- a) gis tilskudd til husdyr for andre dyreslag enn de samdriftsforetaket disponerer, så fremt det ikke foreligger felles økonomiske interesser (driftsfellesskap) i husdyrproduksjonene.*
- b) gis areal- og kulturlandskapstilskudd etter § 5 første ledd for det grovfôrarealet foretaket disponerer til husdyrhold som nevnt i bokstav a, så fremt det ikke foreligger felles økonomiske interesser (driftsfellesskap) i grovfôrproduksjonene.*
- c) gis areal- og kulturlandskapstilskudd etter § 5 første ledd for det grovfôrarealet foretaket disponerer og som beites av samdriftsforetakets dyr.*

4.5.1 Unntak for foretak som eier landbrukseiendom

Det finnes i dag en del landbrukseiendommer som av historiske grunner er eid og drevet av allmennaksjeselskaper, aksjeselskaper, andelslag (samvirkeforetak), stiftelser og lignende, og som mottar tilskudd. Dette er selskaper som har fått konsesjon til å eie landbrukseiendommer og som kan ha aksjeselskaper blant sine aksjonærer/eiere. Det er ikke ønskelig å frata disse selskapene retten til produksjonstilskudd, og det er derfor innført et unntak i § 4a første ledd. Dette medfører at bestemmelsen i § 4 første ledd bokstav c ikke gjelder dersom foretaket som søker tilskudd **eier** landbrukseiendom.

Retten til å eie landbrukseiendom er regulert gjennom konsesjonsregelverket, og slike selskaper får vanligvis ikke konsesjon til å eie landbrukseiendom. Unntaket i § 4a første ledd vil derfor svært sjelden komme til anvendelse.

Andre punkter i dette leddet gjør unntak fra begrensningene i § 4 første ledd bokstav a hva gjelder aksjonærenes og andelshavernes rett til produksjonstilskudd for selvstendig virksomhet i forhold til det selskapet de har aksjer eller andeler i. Begrensningene som følge av felles økonomiske interesser i produksjonen (driftsfellesskap) er det ikke gitt unntak fra.

4.5.2 *Unntak for samdrifter i melkeproduksjon*

Tilskudd til husdyr for andre dyreslag enn de samdrifta disponerer

I følge forskriften § 4a andre ledd bokstav a kan foretak som eies helt eller delvis av «deltaker i samdrift i melkeproduksjon», uten hensyn til begrensningene for eierforhold i § 4, gis tilskudd til husdyr for «andre dyreslag» enn de samdrifta disponerer.

Med «deltaker i samdrift i melkeproduksjon» menes person som eier eller forpakter landbruks-eiendom med melkekvote som inngår i samdrift i melkeproduksjon, godkjent av SLF, jf forskrift 7. januar 2003 nr. 14 om kvoteordningen for melk (kvoteforskriften) § 9.

En deltaker i samdrift i melkeproduksjon vil ikke kunne gis tilskudd for dyreslag som inngår i samdrifta. Disse begrensningene gjelder alle tilskuddene i forskriften § 7. I utgangspunktet regnes melkekyr, ammekyr og andre storfe som ett dyreslag (storfe) i denne sammenhengen. Ved jordbruksavtalen 2008-2009 er ammekyr, som tilfredsstiller visse krav til kjøttferase, tilskuddsmessig blitt skilt ut som en egen gruppe. (Disse rasekravene er spesifisert i veiledningsheftet kapittel 4.4.7). I forhold til denne unntaksbestemmelsen i forskriften skal disse ammekyrne (sammen med avkom av slike dyr) regnes som et eget dyreslag. Også melkegeit og ammegeit regnes som ett dyreslag, og tilsvarende for slaktegris og avlsgris. En søker som er deltaker i ei samdrift som driver med melkeproduksjon, kan gis separat husdyrtilskudd for sau gjennom et annet foretak hvis ikke samdrifta også driver med sau. Betingelsen er at disse sauene ikke inngår i driftsfellesskap med samdriftas virksomhet. Se nærmere om driftsfellesskap i kapittel 4.2.

Tilskudd for separat grovfôrproduksjon til andre dyreslag enn de samdrifta har

I følge forskriften § 4a andre ledd bokstav b kan foretak som eies helt eller delvis av deltaker i samdrift i melkeproduksjon, uten hensyn til begrensningene for eierforhold i § 4, gis tilskudd for separat grovfôrproduksjon til andre dyreslag enn de samdrifta har selv om samdrifta også søker om tilskudd til grovfôr. Dette betyr at en person som er deltaker i en samdrift som driver med melkeproduksjon og driver med sau i eget foretak, kan gis separat tilskudd for det grovfôret han produserer for bruk i saueholdet. Betingelsen er at det ikke foreligger driftsfellesskap mellom grovfôrproduksjonen som drives av det enkelte samdriftsmedlemmet og den som drives av samdrifta. Se nærmere om driftsfellesskap i kapittel 4.2.

Definisjonen på dyreslag er den samme som over.

Areal- og kulturlandskapstilskudd for beiteareal som samdrifta nytter på medlemmenes innmarksareal

Som hovedregel skal foretaket som disponerer dyra, i dette tilfellet samdrifta, føre opp arealene som beites på sin søknad. Areal som beites er i denne sammenhengen beite på fulldyrka eller overflate-dyrka jord, eller innmarksbeite. I følge forskriften § 4a andre ledd bokstav c kan foretak som eies helt eller delvis av deltaker i samdrift i melkeproduksjon, uten hensyn til begrensningene for eierforhold i § 4, gis areal- og kulturlandskapstilskudd for beiteareal som samdrifta nytter på medlemmenes innmarksareal. Beitearealene som disponeres av samdrifta kan da føres opp på søknadene til medlemmene. Ved beregning av tilskuddsberettiget areal gjennomføres en samlet vurdering av grovfôrproduksjonen hos medlemmene og samdriftas husdyrhold. Dette betyr at en person som er deltaker i samdrift som driver med melkeproduksjon, og har arealer som beites av samdriftas dyr kan gis tilskudd for det arealet som samdriftas dyr beiter på.

5 Tilskudd til jordbruksareal

I forskriften § 5 heter det:

Det kan gis tilskudd til drift og beiting av jordbruksareal. Tilskuddet kan gis til det areal foretaket disponerer på det tidspunkt som er fastsatt i eller i medhold av jordbruksoppjøret.

Ut over det som følger av første ledd kan det gis særlige tilskudd til foretak som disponerer og høster et areal som drives økologisk.

Det kan gis et særlig tilskudd til foretak som legger om arealer til økologisk drift, og driver dette arealet økologisk i minst 3 år etter omleggingen.

5.1 Generelt

Bestemmelsen omhandler følgende tilskuddsordninger: Areal- og kulturlandskapstilskudd, og omleggings- og arealtilskudd til økologisk landbruk.

Formålet med kulturlandskapstilskuddet er å medvirke til å skjømte, vedlikeholde og utvikle kulturlandskapet gjennom aktiv drift, og til å holde jordbruksareal i drift i samsvar med gjeldende landbrukspolitiske mål. Formålet med arealtilskuddet er blant annet å nå målet om aktivt jordbruk over hele landet. Tilskuddet skal medvirke til å styrke og jevne ut inntektene mellom ulike produksjoner, bruksstørrelser og distrikter innenfor planteproduksjon og husdyrproduksjon basert på grovfôr.

Kulturlandskapstilskuddet gis bare til arealer som faller inn under vekstgruppene som er definert i jordbruksavtalen 2008-2009 kapittel 6.7.2. Dette innebærer at det for eksempel ikke gis tilskudd til ferdigplenproduksjon. I tillegg til vekstgruppene, slik de er definert i jordbruksavtalen, gis det kulturlandskapstilskudd for arealer til økologisk grønnjødsling. Se kapittel 6.10 i jordbruksavtalen 2008-2009.

Formålet med omleggings- og arealtilskudd til økologisk landbruk er å stimulere til at en større del av landbruksproduksjonen i landet skjer i form av økologisk produksjon.

Etter § 5 tredje ledd er det krav om at arealer det gis omleggingstilskudd til økologisk landbruk for, skal drives økologisk minst 3 år etter omlegging. Dette betyr at hele omleggingstilskuddet må betales tilbake om ikke arealene drives økologisk minst 3 år etter karenperioden.

For de fleste kulturene strekker omleggingsperioden seg over 2 vekstsesonger. I praksis innebærer derfor kravet i § 5 tredje ledd at Debio må klassifisere arealene som karenarealer i 2 år, deretter som økologisk drevet i 3 år før kravet er oppfylt. Det er foretaket som mottar omleggingstilskuddet som er ansvarlig for at bestemmelsen om 3 års økologisk drift blir oppfylt og som vil motta krav om tilbakebetaling hvis vilkåret ikke oppfylles. I praksis kan det tillates at andre foretak enn det som har mottatt tilskuddet disponerer arealene deler av perioden. Dette kan være aktuelt ved virksomhetsoverdragelse, men det vil alltid være det foretaket som har mottatt omleggingstilskuddet som har ansvaret for at det nye foretaket driver økologisk og som vil få kravet om tilbakebetaling av tilskuddet hvis vilkåret om 3 års økologisk drift ikke oppfylles.

For foretak som allerede har mottatt omleggingstilskudd etter den tidligere ordningen, med krav om minst 5 års økologisk drift etter omlegging, gjelder dette vilkåret fortsatt, da vedtaket er fattet på dette vilkåret. Omleggingstilskuddet må i dette tilfellet betales tilbake dersom arealet ikke drives økologisk i minst 5 år etter omlegging.

5.2 *Kravet til å disponere*

For å kunne gi tilskudd til areal kreves det at foretaket eller noen som handler på vegne av foretaket **disponerer** dette, og det er ikke adgang til å oppgi areal som disponeres av andre på egen søknad. Foretaket disponerer areal når det selv utfører eller administrerer jordarbeiding, gjødsling, plantevern, gjerding, høsting/beiting og skjøtsel av arealet, samt selger planteprodukter eller foredler planteprodukter gjennom husdyr. Forutsetningen er at inntektene av salget har tilfalt det foretaket som søker produksjonstilskudd. To eller flere foretak kan ikke gå sammen om å sende søknad i det ene foretakets navn i den hensikt å redusere antall bunnfradrag eller å unngå pensjonistavkorting.

Det kan tenkes tilfeller hvor to eller flere foretak har et så omfattende samarbeid i grovfôrproduksjon at det skal vurderes som et driftsfellesskap, samarbeidet er formalisert i et felles foretak, men det felles foretaket disponerer ikke arealet slik det er beskrevet ovenfor. I slike tilfeller, hvor det er bestemmelsene om driftsfellesskap som er til hinder for at de enkelte deltakerne kan gis tilskudd hver for seg, skal vilkåret om å disponere de aktuelle arealene anses oppfylt av det foretaket som samarbeidet er formalisert i.

Se også kapittel 3.4 om vilkåret om «vanlig jordbruksproduksjon».

6 Tilskudd til grøntproduksjon

I forskriften § 6 heter det:

Det kan gis distrikts- og kvalitetstilskudd til grøntproduksjon for norskprodusert frukt, bær og veksthusgrønnsaker samt salat på friland av kl. 1 eller bedre sortering, som omsettes gjennom godkjent omsetningsledd. For å motta distrikts- og kvalitetstilskudd må foretaket disponere arealet produksjonen har foregått på.

Det kan gis distriktstilskudd for potetproduksjon av matpotet dyrket i Nord-Norge som omsettes gjennom godkjent omsetningsledd. For å motta distriktstilskuddet må foretaket disponere arealet produksjonen har foregått på.

Bestemmelsen omhandler følgende tilskuddsordninger: Distrikts- og kvalitetstilskudd til grøntproduksjon, og distriktstilskudd for potetproduksjon i Nord-Norge.

Formålet med tilskuddet er å bedre inntekten for yrkesprodusentene innen grøntsektoren og sikre en geografisk spredd produksjon. Tilskuddet skal stimulere til kvalitetsproduksjon og ordnede omsetningsforhold.

Kravet om at foretaket må disponere det arealet produksjonen har foregått på, er en presisering av praksis og innebærer ikke en skjerping av kravene. Se nærmere om kravet til å disponere i kapittel 5.2.

7 Tilskudd til husdyr mv.

I forskriften § 7 heter det:

Det kan gis tilskudd til foretak med husdyrhold. Tilskuddet beregnes ut fra totalt antall husdyr som disponeres av foretaket på det tidspunkt eller i den periode som er fastsatt i eller i medhold av jordbruksoppgjøret.

Ut over det som følger av første ledd, kan det gis særlige tilskudd til foretak som:

- a) disponerer husdyr som beiter.*
- b) disponerer husdyr av storferaser som defineres som bevaringsverdige. Tilskuddet kan gis dersom husdyret er registrert i husdyrkontrollen eller Nordisk Genbank Husdyr (kuregisteret ved Norsk landbruksmuseum). Kyr må ha kalvet minst en gang, og okser må være 12 måneder eller eldre på registreringstidspunktet.*
- c) disponerer husdyr i melkeproduksjon. Melkeproduksjonen må drives innenfor kvote, eller i henhold til gjeldende forskrift om fritak fra overproduksjonsavgift ved lokal foredling av melk.*
- d) disponerer økologiske husdyr eller husdyr under omstilling til økologisk produksjon.*
- e) disponerer ammeku i spesialisert kjøttproduksjon, jf. kap. 6.3 og 6.4.2 i «Jordbruksavtale 2008-2009».*

7.1 Generelt

Bestemmelsen omhandler følgende tilskuddsordninger: Tilskudd til husdyr, tilskudd til dyr på beite, tilskudd til bevaringsverdige storferaser, driftstilskudd til melkeproduksjon, tilskudd til økologisk husdyrproduksjon og driftstilskudd til spesialisert kjøttproduksjon.

7.2 Formål

Formålet med tilskudd til husdyr er å medvirke til å styrke og jevne ut inntektene mellom ulike produksjoner og bruksstørrelser i husdyrholdet. Tilskuddet skal også støtte husdyrhold med dyr av storferaser som er definert som bevaringsverdige.

Formålet med tilskudd til beite er å stimulere til økt beiting. Ordningen skal bidra til pleie av kulturlandskapet, samt en bedre utnytting av utmarksressursene.

Formålet med driftstilskudd til melkeproduksjon er å styrke økonomien i melkeproduksjonen, jevne ut forskjeller i lønnsomhet mellom foretak av ulik størrelse og mellom bruk i Sør-Norge og Nord-Norge, samt medvirke til videreføring av melkeproduksjonen i det sentrale Østlandsområdet. Formålet med driftstilskudd til spesialisert kjøttproduksjon er å stimulere storfekjøttproduksjonen og styrke økonomien i spesialisert kjøttproduksjon.

Formålet med tilskudd til økologisk husdyrproduksjon er å stimulere til at en større del av landbruksproduksjonen i landet skjer i form av økologisk produksjon.

7.3 Kravet til å disponere

For å kunne søke tilskudd til dyr kreves det at foretaket eller noen som handler på vegne av foretaket **disponerer** disse, og det er ikke adgang til å oppgi dyr som disponeres av andre på egen søknad. Foretaket disponerer dyr når det selv har det daglige ansvaret for dyrene, inkludert fôrproduksjon og føring/stell av dyrene, i tillegg til å ha det formelle ansvar for hold av dyrene, samt selger husdyrprodukter. Forutsetningen er at inntektene av salget har tilfalt det foretaket som søker produksjons-

tilskudd. To eller flere foretak kan ikke gå sammen om å sende søknad i det ene foretakets navn i den hensikt å redusere antall bunnfradrag eller å unngå pensjonistavkorting.

Disponeringskravet gjelder også for samdrifter, samdrifter gis kun tilskudd for dyr som disponeres av foretaket. Det sentrale er om samdrifta har organisert driften på en slik måte at noen som handler på vegne av samdrifta står for føring og tilsyn med dyrene. Dette kan for eksempel være tilfelle når en av deltakerne i samdrifta steller ungdirene før de går inn i melkeproduksjonen. Hvis for eksempel samdrifta har organisert driften på en slik måte at ungdire som senere skal inn i melkeproduksjonen eller at ammekyrne i realiteten disponeres av andre foretak, innebærer dette at samdrifta ikke kan gis tilskudd for disse dyrene.

Det skal ikke i disponeringsbegrepet innfortolkes noe krav om at dyrene faktisk skal stå plassert i samdriftsfjøset. Hvem som rent faktisk utfører stellet behøver heller ikke være avgjørende, men kan ha en betydning i avgjørelsen av om det foreligger et driftsfellesskap mellom ulike foretak.

7.4 Særlig om deltakere i tiltaket «Friskere geiter»

Foretak som deltar i tiltaket «Friskere geiter» gis kompensasjon for bortfall av produksjonstilskudd til sanerte geiter, evt også sau. Kompensasjonen gis for bortfall av alle former for produksjonstilskudd, herunder bortfall av beitetilskudd og driftstilskudd i melkeproduksjon. I forbindelse med utbetalingene blir det sendt brev med mer utdypende informasjon til fylkesmennene i de fylker som har deltakere i tiltaket.

7.5 Særlig om driftstilskudd

Forskriften § 7 andre ledd bokstav c har bestemmelser om driftstilskudd til melkeproduksjon. For å kunne få slikt tilskudd kreves det at foretaket disponerer husdyr i melkeproduksjon, og at denne melkeproduksjonen foregår innenfor kvote, eller innenfor fritak fra overproduksjonsavgift ved lokal foredling av melk. At foretaket disponerer husdyr i melkeproduksjon innebærer at det drives melkeproduksjon for salg eller lokal foredling. Foretak som midlertidig eller permanent har lagt ned melkeproduksjonen kan ikke gis driftstilskudd. Det samme gjelder foretak hvor produksjonen er så lav at den ikke kan karakteriseres som «vanlig jordbruksproduksjon», jf forskriften § 3.

I forbindelse med den maskinelle kontrollen av søknadene blir det gjennomført en kontroll av om foretaket disponerer melkekvote, og leverer melk. Denne kontrollen er ment som en hjelp til kommunens saksbehandling. Dersom kontrollen medfører at søknaden blir feilmeldt, må kommunen ta stilling til om det allikevel er grunnlag for driftstilskudd.

I tillegg til at foretaket faktisk driver melkeproduksjon, må denne melkeproduksjonen foregå innenfor kvote. Dette betyr at produksjonen må foregå innenfor reglene i kvoteforskriften. Det er Statens landbruksforvaltning som er vedtaksmyndighet etter denne forskriften, jf kvoteforskriften § 3. For søker vil et brudd på disse vilkårene kunne få relativt dramatiske konsekvenser. I tillegg til at foretaket ilegges overproduksjonsavgift, vil utbetalte tilskudd kunne være gjenstand for krav om tilbakebetaling, jf forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket § 14.

Spørsmål om kvote kan rettes til seksjon produksjonsregulering i Statens landbruksforvaltning. Se for øvrig «Håndbok for kvoteordningen for melk» på www.slf.dep.no.

Ved jordbruksoppgjøret 2008 er den tidligere begrensningen om ett driftstilskudd per foretak blitt fjernet. Det er nå mulig at samme foretak gis driftstilskudd både for melkeproduksjon og for spesialisert kjøttfeproduksjon. Dette forutsetter at ammekyrne tilfredsstiller visse krav til kjøttferase, jf jordbruksavtalen 2008-2009 kapittel 6.3 og 6.4.2 og veiledningsheftet kapittel 4.4.7.

7.6 Særlig om økologisk husdyrproduksjon

Foretak som fyller grunnvilkårene i forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket og som driver husdyrproduksjon som følger bestemmelsene i forskrift om økologisk produksjon og merking av økologiske landbruksprodukter og næringsmidler, kan gis tilskudd til økologisk husdyrproduksjon. Forskriften forvaltes av Mattilsynet/Debio. Foretak det gis tilskudd til økologisk husdyrproduksjon til, må være inspisert av Debio og produksjonen må være godkjent som «under omlegging til økologisk drift» (karens) eller «lagt om til økologisk drift»

8 Miljøkrav

I forskriften § 8 heter det:

Med mindre kommunen samtykker, kan foretak som mottar produksjonstilskudd ikke foreta inngrep som er av betydning for kulturlandskapet. Som inngrep regnes ikke tiltak som må sees på som normal skjøtsel av eiendommen.

Mot vassdrag med årssikker vannføring og mot kanaler uten årssikker vannføring skal det settes igjen en vegetasjonssone på minst 2 meter, målt horisontalt, regnet ved normalvannføring. Slik vegetasjonssone kan ikke jordarbeides.

Dersom jorda på en landbrukseiendom som foretaket disponerer, ligger i et område med erosjonsfare og innenfor nedbørsfelt til sårbart vassdrag eller sårbart kystområde, kan fylkesmannen bestemme at foretaket må følge bestemte jordarbeidingsrutiner eller gjennomføre lignende tiltak. Tiltakene kan fastsettes i forskrift.

For brudd på bestemmelser gitt i eller i medhold av denne paragrafen, gjelder § 12 om avkorting tilsvarende.

I følge forskriften § 8 er det visse miljøkrav som må være oppfylt for å få fullt tilskudd.

Miljøkrav knyttet til produksjonstilskudd skal bidra til en mer miljøvennlig jordbruksproduksjon ved at miljøverdier i landbrukets kulturlandskap ivaretas og at forurensningen fra jordbruket reduseres.

8.1 Inngrep i kulturlandskapet

For å kunne motta fullt produksjonstilskudd skal det ikke foretas inngrep som er av betydning for kulturlandskapet. Med inngrep i kulturlandskapet menes endringer som vil ha varige, uheldige konsekvenser for landskapsbildet, og som bidrar til å forringe enten viktige enkeltelementer eller helheten i et landskapsmiljø. Kommunen kan imidlertid gi samtykke til at slikt inngrep kan foretas, uten at dette får konsekvenser for tilskuddet. Areal- og kulturlandskapstilskuddet er blant annet en kompensasjon for driftsmessige ulemper ved å måtte ta hensyn til miljø og kulturlandskap ved jordbruksdrift. Det skal derfor i utgangspunktet mye til før samtykke til inngrep som nevnt i forskriften § 8 første ledd kan gis. Samtykke kan bare gis dersom kommunen etter en samlet vurdering finner at kravene til bevaring av kulturlandskapet medfører betydelige driftsøkonomiske og driftsmessige ulemper.

Samtykke etter produksjonstilskuddsforskriften gjelder vilkår for å motta produksjonstilskudd. Inngrep i kulturlandskapet styres for øvrig av annen lovgivning, som for eksempel jordlov, vannressurslov, naturvernlov, kulturminnelov og plan- og bygningslov. Det bør heller ikke samtykkes til inngrep i kulturlandskapet som er i strid med kommunenes tiltaksstrategier eller fylkets regionale miljøprogram.

Inngrep av betydning for kulturlandskapet er blant annet:

- kanalisering og lukking av elver og bekker,
- lukking av åpne grøfter,
- oppdyrking av skogbryn, kantsoner og andre restarealer mot innmark,
- fjerning av åkerholmer, steingjerder og gamle rydningsrøyser,
- planering av jordbruksarealer,
- oppdyrking eller fjerning av ferdselsårer,
- sprøyting av kantvegetasjon og åkerholmer, med mindre dette er et ledd i skjøtselen av kulturlandskapet.

Det kan likevel foretas normal skjøtsel av eiendommen, blant annet:

- regelmessig bunn- og siderensking av elver, bekker og grøfter,
- skjøtsel av trær og busker (hogst, tynning, skjæring med videre),
- tiltak for nødvendig kryssing med redskap.

Dersom vilkårene i § 8 første ledd likevel er brutt uten at det foreligger samtykke fra kommunen gjelder § 12 tilsvarende, slik at tilskuddet enten kan holdes tilbake inntil forholdet er rettet eller avkorting kan foretas.

8.2 Vegetasjonssone

I henhold til § 8 andre ledd er det krav om 2 meters vegetasjonssone som ikke skal jordarbeides, mot vassdrag og kanaler. Se også vannressursloven § 11. Dette kravet gjelder ikke mot kanaler som er etablert som drenering på profilerte arealer.

8.3 Erosjonsutsatte områder

§ 8 ble endret 1. april 2005. Vilkårene som må være oppfylt for å kunne iverksette tiltak er endret fra «... jorda på en landbrukseiendom ... er utsatt for erosjon» til «jorda på en landbrukseiendom ... ligger i et område med erosjonsfare og innenfor nedbørsfelt til sårbart vassdrag eller sårbart kystområde». Dessuten er det tilføyd at «Tiltakene kan fastsettes i forskrift.» Dette innebærer at fylkesmannen kan fastsette forskrift med vilkår som må følges for at alle søkere i området forskriften gjelder skal få fullt tilskudd. Endringen er gjort for å få et mer effektivt miljøvirkemiddel. En forskrift vil også kunne gi større grad av forutsigbarhet for foretak som søker tilskudd.

For at § 8 tredje ledd skal komme til anvendelse, må det for det første være erosjonsfare i området. Området med erosjonsfare må dessuten ligge i nedbørsfelt til sårbart vassdrag eller sårbart kystområde. «Nedbørsfelt» er et område som har avrenning til et vassdrag eller kystområde. Området må dermed ses i sammenheng med det sårbare vassdraget/kystområdet, det vil si resipienten som eventuell forurensing renner ut i. Alle områder har en viss erosjonsfare, men det er forurensingsfaren erosjonen medfører for resipienten som avgjør hvor grensen for å iverksette tiltak ligger.

8.3.1 Område med erosjonsfare

Erosjonsfaren for et område må avgjøres på bakgrunn av en konkret helhetsvurdering. Momenter som kan være av betydning i vurderingen er blant annet: jordsmonn, terrengforhold (topografi), dominerende driftsformer i jordbruket og andel åpen åker/gras, værforhold, hvor vassdragsnære jordbruksarealene er, om det fins vegetasjonssoner mot vassdrag, omfanget av drenering og hydro-tekniske anlegg samt omfanget av planerte arealer og kvaliteten på disse. Erfaringsmessig er planerte arealer mer erosjonsutsatt, men blant annet kvaliteten på planeringsarbeidet, spesielt med hensyn til hydrotekniske anlegg, er avgjørende for om dette er tilfelle. Planerte arealer bør derfor vurderes særskilt. Når en vurderer erosjonsfaren bør en også være oppmerksom på om det renner mye vann fra

tilgrensende arealer (skogarealer, tettstedsarealer). Dette kan føre til periodevis stor avrenning og gi erosjonsproblemer i for eksempel bekkeløp og hydrotekniske anlegg.

Ved vurdering av forurensningsfaren for vassdraget/kystområdet (resipienten) ved avrenning av jord, næringsstoffer eller plantevernmidler fra et område må det også tas hensyn til måten vannet renner på fra området og til vassdraget/kystområdet. Momenter av betydning er blant annet avstanden til vassdraget/kystområdet, høydeforskjellen, dreneringstilstanden og omfang av nedløpskummer, bruk av åpne avløp eller lukkede rør for å føre vannet ut av området og om det fins naturlige eller konstruerte sedimentasjonssteder. På flate, rolige partier kan mye jord holdes tilbake (sedimentere) i vannløpet, men kan likevel senere skylles ut i flomperioder. Stor avstand til vassdraget eller kystområdet vil normalt være positivt for tilbakeholdelse av jord med videre.

8.3.2 *Sårbart vassdrag*

Med «sårbart vassdrag» menes i denne sammenheng vassdrag som er spesielt sårbare for tilførsler av jordpartikler, næringsstoffer og plantevernmidler. «Sårbart» reflekterer at vassdraget er utsatt for større belastning enn hva som er akseptabelt ut fra vannfaglige kriterier. I forbindelse med forskrift 15. desember 2006 nr. 1446 om rammer for vannforvaltningen (vannforvaltningsforskriften) vil alle vannforekomster bli vurdert i forhold til kvalitet, det vil si økologisk status, og behov for tiltak. Denne vurderingen vil være et nyttig hjelpemiddel for å vurdere om vassdraget kan anses som «sårbart». Videre vil fylkesmannens utforming av regionale miljøprogram og kommunenes tiltaksstrategier for miljøarbeidet i kommunen være retningsgivende i vurderingen av om et vassdrag kan anses som «sårbart». I denne sammenheng er også de ulike brukerinteressene knyttet til vassdraget, og eventuelle spesielle behov med hensyn til vannkvalitet, viktig å ta hensyn til ved vurdering av sårbarhet og behov for tiltak.

Nordsjødeklarasjonen og EUs Nitratdirektiv definerer også hva som er «sårbart kystområde» med utgangspunkt i formålene for deklarasjonen/direktivet. De vurderinger som er gjort i denne sammenheng skal legges til grunn i tilskuddssammenheng for de områdene som hører inn under deklarasjonen/direktivet¹. For de kystområdene som ikke hører inn under deklarasjonen/direktivet gjelder samme vurdering som for «sårbart vassdrag».

Dersom det er fare for erosjon som kan medføre forurensningsfare i sårbare vassdrag/kystområder kan fylkesmannen bestemme at foretaket eller foretakene i området som forskriften gjelder for skal følge «bestemte jordarbeidingsrutiner eller gjennomføre lignende tiltak» for å få fullt tilskudd.

8.3.3 *Bestemte jordarbeidingsrutiner eller lignende tiltak*

Med «bestemte jordarbeidingsrutiner eller lignende tiltak» forstås jordarbeidingstiltak som fører til redusert erosjonsrisiko. Aktuelle jordarbeidingstiltak vil særlig være:

- stubbåker (ingen jordarbeiding om høsten),
- lett høstharving med for eksempel krav om en viss halm-dekning,
- direktesåing - eventuelt etter forutgående lett høstharving,
- grasdekte vannveier/vegetasjons-soner i dråg på jordet, på tvers av fallretningen i lange hellinger eller langs vassdrag,

---

¹ Nordsjødeklarasjonen omfatter alt landareal som drenerer til kyststrekningen svenskegrensa – Lindesnes. Dette kystområdet er definert som sårbart område etter Nordsjødeklarasjonen og det er satt mål for reduserte tilførsler av blant annet fosfor og nitrogen. EUs Nitratdirektiv omfatter alt landareal som drenerer til kyststrekningen Hvaler- Singlefjorden (nedbørfeltet til Glomma) og Indre Oslofjord. Dette kystområdet er definert som sårbart i henhold til EUs nitratdirektiv og forutsetter at det tas spesielle hensyn med hensyn til nitrogentilførsler.

- fangvekster²,
- unnlåte å pløye i dråg/forsenkninger i terrenget på jorden eller nær vassdrag eller kystområder.

Det kan også tenkes andre aktuelle tiltak, som for eksempel jordarbeidingsretning/såretning og tidspunkt for eventuell jordarbeiding om høsten. Disse tiltakene har en noe mer begrenset effekt generelt, men kan være aktuelle å vurdere i spesielle tilfeller.

Ved fastsettelse av bestemte krav til jordarbeiding kan det for eksempel være aktuelt å differensiere kravene etter arealenes erosjonsrisiko, se nedenfor om forholdsmessighet. Det er utarbeidet hjelpemidler for bestemmelse av erosjonsrisiko, blant annet erosjonsrisikokart fra Norsk institutt for skog og landskap hvor alle kartlagte arealer er inndelt i 4 klasser for erosjonsrisiko ved høstpløying. Både Norsk institutt for skog og landskap og Bioforsk har aktuelle hjelpemidler for vurdering av erosjonsrisiko. Det kan også være aktuelt å vurdere spesielle krav i bestemte produksjoner, som for eksempel grasdekte vannveier i høstkorn. For å oppnå tilstrekkelig effekt på utsatte arealer kan det i noen tilfeller være aktuelt å iverksette kombinasjoner av flere tiltak.

Tiltak som det ikke er aktuelt å fastsette etter § 8 tredje ledd er investeringstiltak som for eksempel drenering, utbedring av hydrotekniske anlegg (kummer, lukkinger, avskjæringsgrøfter, mv), og etablering av fangdammer mv.

8.3.4 *Forholdsmessighet*

Det må være forholdsmessighet mellom tiltaket og det som oppnås. Det må foretas en avveining mellom betydningen av tiltaket for vassdraget/kystområdet og ulempene tiltaket medfører for foretaket eller foretakene. Momenter i denne vurderingen er i hvor stor grad tiltaket er en inngripen i foretakenes virksomhet, blant annet må foretakenes kostnader ved gjennomføringen av de aktuelle tiltakene vurderes opp mot tiltakets effekt i vassdraget/kystområdet. I vurderingen av foretakenes kostnader vil det være naturlig å se på hvilke muligheter foretakene har til å tilpasse seg tiltakene. Eksempelvis er direktesåing et tiltak som krever spesielt utstyr, og må vurderes deretter, for eksempel om dette utstyret allerede er tilgjengelig for foretaket. Foretakets kostnader må også ses i sammenheng med andre virkemidler. Hvis foretakene kan få støtte til tiltaket i for eksempel regionalt miljøprogram, vil dette være et moment som taler for at tiltaket ikke er så inngripende for foretakene.

8.3.5 *Enkeltvedtak eller forskrift*

Dersom det er aktuelt med tiltak på et eller noen få skifter, er det mest hensiktsmessig at dette fastsettes ved enkeltvedtak som gjelder for det foretaket som disponerer skiftene. Forvaltningslovens regler om enkeltvedtak i kapittel IV-VI gjelder. Dersom det er aktuelt med tiltak knyttet til et større område (nedbørfelt) vil det være mer naturlig å utarbeide forskrift. Forvaltningslovens regler om forskrifter i kapittel VII gjelder.

Hvis ikke tiltakene som er fastsatt i henhold til § 8 tredje ledd følges gjelder § 12 tilsvarende, slik at tilskuddet enten kan holdes tilbake inntil forholdet er rettet eller avkorting kan foretas.

---

² Fangvekster vil være naturlig å vurdere, for eksempel i forhold til sårbare sjøområder, selv om det ikke direkte er et jordarbeidingstiltak.

9 Søknad og utbetaling

I forskriften § 9 heter det:

Søknad skal fremsettes på søknadsskjema fastsatt av Statens landbruksforvaltning. Søknadsfristene er 20. august og 20. januar. Bestemmelser om reduksjoner i tilskudd ved for sent levert søknad kan fastsettes i eller i medhold av jordbruksoppjøret. Foretak som søker produksjonstilskudd må oppgi organisasjonsnummer.

Innvilget tilskudd utbetales til det foretaket som fremsatte søknaden. Tilskuddet kan ikke overdras til eie eller pant.

Søknadsfristene er 20. august og 20. januar. I jordbruksavtalen er det gitt bestemmelser om reduksjoner i tilskuddet ved for sent levert søknad. Med mindre det er gitt dispensasjon fra søknadsfristen, blir det ved beregning av produksjonstilskudd foretatt en reduksjon i tilskuddet med kr 1 000 per virkedag etter fristens utløp. Søknader som leveres senere enn 30 dager etter søknadsfristen, skal avvises hvis det ikke er gitt dispensasjon fra søknadsfristen. Det er søkers eget ansvar at søknaden leveres i rett tid. For å regnes som levert i rett tid, må søknaden være poststemplet senest på dato for søknadsfristen, levert landbrukskontoret før åpningstidens slutt på datoen for søknadsfristen, eller levert elektronisk via www.altinn.no før midnatt på datoen for søknadsfristen. Dersom søknadsfristen faller på en lørdag eller søndag, forlenges fristen til påfølgende mandag. Om dispensasjon, se kapittel 10.2.

Hvilke tilskudd det kan søkes om ved den enkelte søknadsomgang går fram av jordbruksavtalen. For nærmere informasjon om dette, se veiledningsheftet.

10 Administrasjon, dispensasjon og klage

I forskriften § 10 heter det:

Vedtak om produksjonstilskudd fattes av kommunen. Fylkesmannen kan i særlige tilfeller dispensere fra reglene i denne forskriften.

Vedtak fattet av kommunen kan påklages til fylkesmannen. Vedtak fattet av fylkesmannen kan påklages til Statens landbruksforvaltning.

Statens landbruksforvaltning kan gi utfyllende bestemmelser til forskriften.

Bestemmelsen gir regler om vedtak, dispensasjon og klage, og dessuten at det kan gis utfyllende bestemmelser til forskriften.

10.1 Vedtak

Det er kommunen som fatter vedtak om produksjonstilskudd. Ved innvilgning av tilskudd for sentral utbetaling kommer kommunens vedtak til uttrykk gjennom en godkjenning av utbetalingslistene (PT-5040). I praksis vil dette ofte bestå i en stilltiende aksept fra kommunens side. Like fullt er dette kommunens vedtak, noe som også kommer til uttrykk gjennom de tilskuddsbrevene som sendes ut. For vedtak om avslag på grunnlag av skjønnsmessige vurderinger, se innledningsvis i del B. Se også rundskriv 23/2008 for en mer utfyllende fremstilling av saksbehandlingsrutinene.

10.2 *Dispensasjon*

10.2.1 *Generelt*

At fylkesmannen «*i særlige tilfeller*» kan «*dispensere fra reglene i denne forskriften*» innebærer at det **kun** kan gis dispensasjon fra forskriftens krav. Det kan med andre ord ikke gis dispensasjon fra bestemmelsene fastsatt i jordbruksoppjøret, herunder tilskuddssatser, soner og registreringsdato.

Det er videre fylkesmannen som kan gi dispensasjon. Kommunen kan ikke innvilge dispensasjon fra noen av forskriftens bestemmelser.

Vi gjør samtidig oppmerksom på at det i jordbruksavtalen 2008-2009 også finnes bestemmelser som gir fylkesmannen anledning til å gi dispensasjon fra jordbruksavtalens krav. Dette gjelder kravet til avgrensing av innmarksbeite med gjerde mot utmark, jf jordbruksavtalen 2008-2009 kapittel 6.7.4. Og det gjelder kravet til grønn gjødsling av økologisk areal og areal i 2. karensår, jf jordbruksavtalen 2008-2009 kapittel 6.10. Denne siste typen dispensasjon registreres med dispensasjonskode 25, se rundskriv 23/2008.

Det skal i hvert enkelt tilfelle foretas en konkret skjønnsmessig helhetsvurdering av om det foreligger tilstrekkelige grunner til å innvilge dispensasjon eller ikke. I helhetsvurderingen må det tas hensyn til alle forhold som kan ha betydning i saken, både forhold som taler imot at dispensasjon skal gis og forhold som taler for at dispensasjon skal gis. Rimelighetshensyn skal vurderes, og har stor vekt. Helhetsvurderingen må gå fram av vedtakets skriftlige begrunnelse, jf forvaltningsloven § 25 tredje ledd. I dette kapittelet er det pekt på en del av de momentene som kan være av betydning i en dispensasjonsvurdering. Se nærmere om helhetsvurderinger innledningsvis i del B.

Bakgrunnen for at dispensasjoner kan innvilges, er at det i enkelte tilfeller anses for urimelig at søker ikke kan gis tilskudd, for eksempel i en oppstartsperiode. Dispensasjon skal kun gis dersom det foreligger en spesiell forbigående årsak til at vilkårene ikke er oppfylt. En søker kan gis dispensasjon i en kort periode, inntil virksomheten tilfredsstiller forskriftens krav. Det skal ikke gis varige dispensasjoner.

Det skal ikke innvilges dispensasjon fordi søker hevder å ikke være kjent med forskriftens bestemmelser. Dette fordi det er søkers eget ansvar å holde seg oppdatert om de til enhver tid gjeldende regler.

10.2.2 *Gjennomgang av de enkelte bestemmelser i forskriften*

Det vil ikke være aktuelt å innvilge dispensasjon fra forskriften §§ 1 og 2.

Etter forskriften § 3 kreves det at foretak som søker om tilskudd er registrert i Enhetsregisteret innen søknadsfristen. SLF er kjent med at ulike forhold utenfor søkers kontroll kan føre til at søker ikke er blitt registrert som foretak i Enhetsregisteret innen søknadsfristen. I slike tilfeller kan det gis dispensasjon. Det vil for eksempel være rimelig å gi dispensasjon til foretak som har søkt om registrering i Enhetsregisteret i rimelig tid før søknadsfristen, men som på grunn av lang saksbehandlingstid hos Enhetsregisteret ikke er blitt innregistrert før søknadsfristen. Søker må kunne dokumentere at registreringsmelding er sendt til Enhetsregisteret i rimelig tid før søknadsfristen. Dette tilsvarer dispensasjonskode 35, se rundskriv 23/2008.

Etter forskriften § 3 kreves det videre at foretak som søker om tilskudd er registrert som merverdiavgiftspliktige innen søknadsfristen eller har hatt en omsetning på til sammen minimum kr 20 000 i løpet av de siste 12 måneder før registreringsdatoen. Rett og plikt til å registrere seg som merverdi-

avgiftspliktig oppstår den måned foretaket oppnår kr 50 000 i omsetning i løpet av en periode på 12 måneder.

Det kan gis dispensasjon fra kravet om omsetning. Dersom en søker på registreringsdato har tilstrekkelig antall dyr og daa areal til at han vil komme opp i en omsetning på minimum kr 20 000 når han får omsatt sine produkter, for eksempel gjennom salg av korn, frukt eller bær, slakt eller melk, kan det være rimelig å innvilge dispensasjon. Dette tilsvarer dispensasjonskode 37, se rundskriv 23/2008.

Behov for slik dispensasjon vil kunne foreligge i opptil 2 søknadsomganger, i helt spesielle tilfeller inntil 3 søknadsomganger. En person som overtar en virksomhet med kornproduksjon for eksempel i november, vil neppe komme opp i en omsetning på minimum kr 20 000 før avlingen er høstet påfølgende år. I et slikt tilfelle ville det være aktuelt å innvilge dispensasjon ved søknadsomgangen 20. august. En person som overtar en virksomhet med sau 1. januar vil ha behov for dispensasjon ved søknadsomgangen 20. januar og 20. august, inntil han får levert slakt. Forutsetningen for at det gis dispensasjon er at antall dyr/daa areal på registreringsdato tilsier at omsetningen vil komme opp i minimum kr 20 000 ved første høsting av avling/naturlige slaktetidspunkt.

Foretak som ikke har tilstrekkelig antall daa og dyr til dette, vil på sikt heller ikke oppfylle kravet om minimum kr 20 000 i omsetning i løpet av 12 måneder, og bør derfor heller ikke innvilges dispensasjon.

Hvis grunnen til at et foretak ikke har hatt en omsetning på minimum kr 20 000 er tap av husdyr på grunn av rovdyr, foreligger det en spesiell forbigående årsak til at kravet til omsetning ikke er oppfylt. I slike tilfeller vil det være rimelig å gi dispensasjon. Det er imidlertid ikke adgang til å gi dispensasjon fra kravet om at dyrene skal ha beitet de bestemte antall uker, se nedenfor.

Formålet med reglene i § 4 er å hindre at søkere henter ut mer tilskudd enn de i realiteten er berettiget ved å søke tilskudd gjennom flere foretak. Bestemmelsens karakter tilsier derfor at det vanligvis ikke skal innvilges dispensasjon fra reglene i § 4. En slik dispensasjon vil i de aller fleste tilfeller medføre en uønsket omgåelse av bestemmelsene om toppavgrensninger og strukturtillegg i tilskuddene.

Det kan i utgangspunktet ikke innvilges dispensasjon fra forskriften §§ 5, 6 og 7. Se likevel nedenfor om virksomhetsoverdragelse og tilskudd til husdyr for lam/kje, slaktegris, samt tilskudd til grøntproduksjon og potetproduksjon i Nord-Norge. Det kan ikke gis dispensasjon slik at man får tilskudd til bevaringsverdige storfe, når foretaket bare har vanlig NRF. Det skal ikke gis dispensasjon fra kravet om at frukt, bær, veksthusgrønnsaker (inkludert salat på friland) og potet dyrket i Nord-Norge skal være omsatt gjennom godkjent omsetningsledd.

Det er ikke hjemmel til å gi dispensasjon fra kravet om at dyr skal ha beitet et bestemt antall uker for å kunne inngå i beregningsgrunnlaget for tilskudd til dyr som beiter, fordi kravet om beitetid er fastsatt i jordbruksavtalen. Vi gjør i den sammenheng oppmerksom på at det i jordbruksavtalen er regler for avgrensning av tilskuddsberettiget grovfôrareal for areal- og kulturlandskapstilskuddet. Det gis tilskudd for et høyere antall dekar per sau som ikke går på utmarksbeite. Med dyr som ikke går på utmarksbeite menes i denne sammenheng dyr som ikke inngår i grunnlaget for tilskudd til dyr på utmarksbeite, det vil si har beitet mindre enn 8 uker i **utmark**.

Tilskudd til husdyr for slakta lam/kje, slaktegris, samt tilskudd til grøntproduksjon og potetproduksjon i Nord-Norge gis på bakgrunn av slakt, solgte livgriser med levendevekt på minst 50 kg eller produkter som er levert foregående kalenderår.

Ved virksomhetsoverdragelse er det rimelig at foretak som har avviklet jordbruksproduksjonen foregående år, men som er registrert i Enhetsregisteret 20. januar det året det søkes om tilskudd, kan få tilskudd for leverte slakt, solgte livgriser med levendevekt på minst 50 kg og planteprodukter ved søknadsomgangen 20. januar neste år. I disse tilfellene kan det dispenseres fra kravet om at foretaket må drive «vanlig jordbruksproduksjon» på registreringsdatoen. Dette tilsvarer dispensasjonskode 40, se rundskriv 23/2008.

Foretak som er opphørt i Enhetsregisteret 20. januar det året det søkes om tilskudd, kan ikke gis produksjonstilskudd. Dersom et nytt foretak har overtatt virksomheten fra det opphørte foretak finner vi det rimelig at det nye foretaket kan gis tilskudd på grunnlag av leveranser fra det opphørte foretaket. I disse tilfellene kan det dispenseres fra vilkårene om å disponere dyr eller arealer i §§ 6 og 7. Dette tilsvarer dispensasjonskode 41, se rundskriv 23/2008.

Det foreligger ikke noe behov for å innvilge dispensasjon fra kravene i § 8, siden kommunen kan samtykke til at det foretas inngrep i strid med vilkårene.

Det er søkers eget ansvar å sørge for at søknaden blir levert til kommunen til rett tid. Fylkesmannen kan gi dispensasjon fra søknadsfristen i § 9 dersom søker ikke kan lastes for at søknaden ikke ble levert innen fristen. Søkere av produksjonstilskudd er selvstendig næringsdrivende, og det kreves at de setter seg inn i fristene som gjelder for søknad om produksjonstilskudd. Dette gjelder også nye søkere. Søknadsfristen går fram både av forskriften og jordbruksavtalen, og den kunngjøres hvert år i god tid før søknadsfristen går ut. Det skal ikke gis dispensasjon dersom søker ikke har gjort tilstrekkelig selv for å sikre seg at søknaden ble levert i tide. Det skal for eksempel ikke gis dispensasjon dersom søker har forlagt eller glemt søknaden. Det samme gjelder dersom en søker har gitt en annen i oppdrag å levere søknaden, og denne medhjelperen ikke har levert søknaden i tide. Dersom søknaden er sendt per post, må søker kunne dokumentere at søknaden er levert til postkontoret i tide. Det kan være aktuelt å innvilge dispensasjon dersom søker ikke er i stand til å vareta sine interesser på grunn av ulykker, alvorlig sykdom, sykehusopphold og lignende. Det forholdet at oversittelse av fristen får økonomiske konsekvenser kan derimot ikke regnes som «særlige tilfeller» som gir grunnlag for dispensasjon, da dette vil være naturlige følger av bestemmelsene i jordbruksavtalen. En slik dispensasjon registreres med dispensasjonskode 1, se rundskriv 23/2008.

Øvrige bestemmelser i §§ 9 og 10 er administrative bestemmelser som det er upraktisk å gi dispensasjon fra.

§§ 12 – 14 er utpreget skjønnsmessige, og det skulle derfor i utgangspunktet ikke være noe behov for å innvilge dispensasjon fra disse bestemmelsene.

10.3 Klage

Kommunens vedtak om produksjonstilskudd, samt fylkesmannens vedtak om dispensasjon, kan påklages. Det samme gjelder i de tilfeller der fylkesmannen har grepet inn i saken og omgjort kommunens vedtak, jf forvaltningsloven § 35. Se for øvrig rundskriv 23/2008 for mer utfyllende fremstilling av saksbehandlingsreglene.

10.4 Utfyllende bestemmelser til forskriften

Statens landbruksforvaltning kan gi utfyllende bestemmelser til forskriften. Dette skjer primært gjennom rundskriv, for eksempel ved rundskriv om kommentarer til reglene om produksjonstilskudd eller rundskriv om saksbehandlingsrutinene.

11 Opplysningsplikt og kontroll

I forskriften § 11 heter det:

Foretak som ytes produksjonstilskudd plikter å gi alle nødvendige opplysninger som kommunen, fylkesmannen eller Statens landbruksforvaltning krever.

Kommunen, fylkesmannen og Statens landbruksforvaltning fører tilsyn med at utbetaling av produksjonstilskudd er riktige, og har adgang til all bokføring, korrespondanse og opptegnelser som vedkommer foretakets produksjonstilskudd. Opplysninger gitt i forbindelse med søknad om tilskudd kan også kontrolleres ved telling og måling på de landbrukseiendommer som foretaket disponerer.

Bestemmelsen gir tilskuddsforvaltningen hjemmel til å kreve de opplysninger som måtte være nødvendige for å kunne behandle og avgjøre den enkelte søknad, og den pålegger tilskuddsmottaker en plikt til å legge fram disse opplysningene. Dersom tilskuddsmottaker nekter å legge fram slike opplysninger, og det foreligger mistanke om driftsfellesskap, se kapittel 4.2.4 for framgangsmåten. Se også rundskriv 23/2008 for nærmere informasjon om hvilke opplysninger SLF krever, samt for gjennomføring av kontrollen.

12 Avkorting ved regelverksbrudd

I forskriften § 12 heter det:

Dersom foretaket driver eller har drevet sin virksomhet i strid med regelverk for jordbruksvirksomhet, kan hele eller deler av tilskuddet holdes tilbake inntil forholdet er rettet. Er det ved overtredelsen av slikt regelverk utvist grov uaktsomhet eller forsett, kan hele eller deler av tilskuddet som tilfaller foretaket avkortes.

12.1 Generelt

Formålet med bestemmelsen om tilbakehold av produksjonstilskudd, eventuelt avkorting i tilskuddet, er å markere at en ikke ønsker å støtte ulovlig jordbruksdrift, men derimot bidra til at driften gjøres lovlig. Videre vil det kunne virke støtende på allmennheten at staten støtter jordbruksvirksomhet som utøves på en slik måte.

Ved innføring av ny forskrift i 2002 ønsket en å unngå at tidligere praksis på området med avkorting i produksjonstilskudd ble videreført, der avkorting i produksjonstilskudd ofte ble benyttet i stedet for å benytte de sanksjonene som finnes i det regelverket som var brutt. Den klare hovedregel er nå at man skal benytte de sanksjonsregler som er hjemlet i det regelverk som er overtrådt.

For at § 12 skal komme til anvendelse må «regelverk for jordbruksvirksomhet» være overtrådt. I dette ligger at sanksjonene bare kan iverksettes der utøvelse av jordbruksvirksomhet er det karakteristiske for bruddet. Regler som tilfeldigvis også gjelder for jordbruksvirksomhet kan ikke benyttes som grunnlag for å anvende § 12. Brudd på helseregler, sikkerhetsregler, skatteregler eller regnskapslovgivning vil ikke være relevant for anvendelse av § 12, men miljøovertredelser kan være det.

Før kommunen vurderer om § 12 skal anvendes må fagmyndigheten ha fattet et gyldig og endelig vedtak om at regelverk for jordbruksvirksomhet er overtrådt. Vedtaket må oversendes til kommunen. Vedtaket fra fagmyndighetene skal gjøre rede for sakens fakta, og i tillegg inneholde en vurdering av alvorligheten av regelverksbruddet. Dersom vedtaket fra fagmyndighetene mangler slike opplysninger, er det naturlig at kommunen kontakter vedkommende fagmyndighet for å få saken tilstrekkelig opplyst.

Der det etter det regelverket som er brutt for eksempel er ilagt et tvangsgebyr, vil dette kunne motregnes i produksjonstilskuddet dersom gebyret ikke blir betalt, jf § 14 tredje ledd. En slik motregning vil også kunne gjøres i et tilskudd som er holdt tilbake. Men dette forutsetter at den myndigheten som har ilagt tvangsgebyret fremsetter begjæring om en slik framgangsmåte for inndrivning.

12.2 Tilbakehold av tilskudd

Kommunen skal i første omgang vurdere å anvende § 12 første punktum om **tilbakehold** av tilskuddet. Kommunen skal utvise et skjønn (jf uttrykket «kan»). I dette skjønnet skal kommunen både ta stilling til **om** tilskuddet skal holdes tilbake, og i tilfelle **hvor stor del** av tilskuddet som skal holdes tilbake. Kommunen har en selvstendig plikt til å vurdere om vilkåret om at vedkommende tilskuddsmottaker «driver eller har drevet sin virksomhet i strid med regelverk for jordbruksvirksomhet» er oppfylt i den enkelte sak. Dette innebærer at kommunen ikke uten videre kan legge fagmyndighetens vedtak til grunn. Kommunen må foreta en selvstendig prøving av om søker faktisk driver eller har drevet i strid med regelverk for jordbruksvirksomhet. Dette gjøres ved å sammenholde søkerens opplysninger, fagmyndighetens redegjørelse for fakta, og begrunnelsen i vedtaket med den aktuelle særlov. Det må på denne bakgrunn foretas en konkret vurdering av om den aktuelle særlov er overtrådt. I vurderingen skal det legges betydelig vekt på fagmyndighetenes vurdering av om den aktuelle særlov anses overtrådt.

Dersom kommunen finner at den aktuelle særlov er overtrådt, må det på selvstendig grunnlag foretas en konkret, skjønnsmessig helhetsvurdering av hvor alvorlig lovbruddet er – **i produksjonstilskuddssammenheng**. Kommunen må vurdere om det er rimelig å holde tilbake hele eller deler av tilskuddet. Se nærmere om helhetsvurderinger innledningsvis i del B. Kommunen kan komme til at det ikke er grunnlag for å holde tilbake tilskuddet selv om fagmyndigheten mener at overtredelsen er alvorlig.

Hele eller deler av tilskuddet kan holdes tilbake til forholdene er rettet opp. Eventuelt kan det utbetales tilskudd på det vilkår at midlene brukes til å rette opp forholdene.

Det må gå fram av begrunnelsen for kommunens vedtak at det er foretatt en selvstendig vurdering av om det foreligger brudd på regelvirksomhet for jordbruket, og om lovbruddet er så alvorlig i produksjonstilskuddssammenheng at man finner det rimelig å holde tilbake tilskuddet.

12.3 Avkorting

I særlige tilfeller kan kommunen vurdere **avkorting** i tilskuddet etter § 12 andre punktum. For at avkortingsregelen skal komme til anvendelse kreves det at det ved overtredelsen av regelverk for jordbruksvirksomhet er utvist «grov uaktsomhet» eller «forsett». Avkortingsregelen er ment som en «sikkerhetsventil» som kun skal benyttes i spesielle tilfeller der søker sterkt kan bebreides for brudd på regelverk tilknyttet jordbruksdrift.

Det gyldige, endelige vedtaket fra fagmyndighetene skal i disse tilfellene inneholde en redegjørelse for faktum i saken, og en vurdering av hvor graverende fagmyndigheten mener overtredelsen er ut fra eget regelverk, både med tanke på skyld og på alvorligheten av overtredelsen. Dersom skyldvurderingen er lagt inn i særregelverket, skal fagmyndighetenes skyldvurdering i henhold til særregelverket gå fram av vedtaket som sendes over til kommunen. Dersom slike skyldvurderinger ikke er lagt inn i særregelverket, bør fagmyndighetene likevel anslå noe om skyldgraden.

Kommunen skal med grunnlag i vedtakets beskrivelse av faktum og fagmyndighetenes vurderinger, i tillegg til å vurdere om den aktuelle særlov er overtrådt, foreta en selvstendig skjønnsmessig helhets-

vurdering både av utvist skyld og av overtredelsens karakter – **i produksjonstilskuddssammenheng**. Se nærmere om helhetsvurderinger innledningsvis i del B.

Det må legges betydelig vekt på skyldvurderingen fra fagmyndighetene. Det er svært viktig at både skyld og alvorligheten av overtredelsen vurderes, fordi disse faktorene kan peke i hver sin retning. Det kan for eksempel anses som alvorlig å overtre en grunnleggende bestemmelse, men dette trenger ikke å være gjort på en måte som sterkt kan bebreides søker.

Dersom kommunen kommer til at overtredelsen har skjedd grovt uaktsomt eller forsettlig, kan tilskuddet avkortes helt eller delvis. Kommunen skal også her utvise et skjønn (jf uttrykket «kan»). Også her skal kommunen både ta stilling til **om** tilskuddet skal avkortes, og i tilfelle **hvor mye**. Ved den konkrete vurderingen av hvor mye som skal avkortes må det foretas en forholdsmessighetsvurdering. Størrelsen på trekket og de driftsøkonomiske konsekvenser dette har for det aktuelle foretaket må vurderes opp mot hvor alvorlig regelbruddet er – **i produksjonstilskuddssammenheng**.

12.4 Forhåndsvarsel mv.

Det følger av forvaltningsloven § 16 at søkeren må varsles om at oversendelsen av fagmyndighetenes vedtak til kommunen kan få konsekvenser for retten til produksjonstilskudd. Dersom fagmyndighetene ikke har varslet søkeren om dette må kommunen sørge for at søkeren får slikt varsel. Hvis fagmyndigheten ikke har varslet søkeren om at deres vedtak om brudd på bestemmelser i særlovgivningen er oversendt til kommunen med en anmodning om avkorting i produksjonstilskuddet, og at dette kan medføre at det avkortes i produksjonstilskuddet, må kommunen sende forhåndsvarsel til søkeren om at oversendelsen kan medføre at avkorting skjer. Se nærmere om forhåndsvarsel i rundskriv 23/2008.

Dersom kommunen, før vedtak om tildeling av tilskudd, finner at tilskuddet skal tilbakeholdes eller avkortes, fattes vedtak om dette som del av ordinær søknadsbehandling. Dersom kommunen allerede har fattet slikt vedtak, må vedtaket om tildeling av tilskudd omgjøres og tilbakebetaling kreves. En mulig oppgjørsform er motregning. Se for øvrig rundskriv 60/07 fra SLF.

13 Avkorting ved feilopplysninger

I forskriften § 13 heter det:

Dersom foretaket uaktsomt eller forsettlig har gitt feil opplysninger i søknaden som har eller ville dannet grunnlag for en urettmessig utbetaling av tilskuddet, kan hele eller deler av produksjonstilskuddet som tilfaller foretaket avkortes.

For at § 13 skal komme til anvendelse kreves for det første at det er gitt feil opplysninger i søknaden. Videre kreves det at feilopplysningene er gitt «uaktsomt» eller «forsettlig». Det skal kun iverksettes reaksjoner som følge av feil opplysninger i søknaden der søkeren kan bebreides. Dette fordi regelen om avkorting skal forsøke å forhindre at tilskudd utbetales urettmessig grunnet feil hos søkeren. Risikoen for avkorting skal skjerpe søkerens aktsomhet ved utfylling og innlevering av søknad. Avkorting av tilskudd i tilfeller der søkeren ikke kan bebreides vil derimot ikke ha samme effekt, fordi slik feil vil oppstå uavhengig av søkerens opptreden.

En søker av tilskudd opptrer «uaktsomt» når han *ikke handler som en kyndig og omtensom person i samme situasjon ville ha gjort*. Det vil si at søkeren burde ha forstått at opplysningene han ga kunne føre til at han fikk en urettmessig utbetaling. Kravene til aktsomhet hos søkere av tilskudd vil for øvrig være strenge fordi de er selvstendig næringsdrivende. Som profesjonelle utøvere av sin næring må det forventes at de kjenner regelverket for produksjonstilskudd. I utgangspunktet legges derfor til

grunn at en søker av tilskudd ikke vil være i god tro med hensyn til feilopplysninger, og han må selv bevise det motsatte.

«Forsett» foreligger når søkeren med **hensikt** oppgav feil opplysninger. Han var klar over at opplysningene han ga kunne føre til at han fikk en urettmessig utbetaling.

Dersom kommunen finner at feilopplysningene er gitt uaktsomt eller forsettlig, **kan** hele eller deler av tilskuddet som tilfaller foretaket avkortes. Kommunen må altså vurdere **om** tilskuddet skal avkortes, og i tilfelle **hvor mye** som skal trekkes. Maksimal reaksjon vil være å avkorte hele tilskuddet.

Det må foretas en konkret skjønsmessig helhetsvurdering i hvert enkelt tilfelle, og avkortingsens størrelse bør knyttes til skyldgraden. Se nærmere om helhetsvurderinger innledningsvis i del B.

14 Beregning og innkreving av avkortingsbeløp

I forskriften § 14 første ledd heter det:

Differansen mellom utbetalt beløp og redusert tilskudd som følge av vedtak om avkorting etter § 12 og § 13, kan kreves tilbakebetalt fra mottakeren eller motregnes i senere tilskuddsutbetalinger. Tilsvarende gjelder der foretaket som følge av manglende oppfyllelse av vilkår i denne forskriften eller av andre grunner har mottatt en utbetaling som ikke er berettiget.

§ 14 første ledd regulerer tilbakebetaling der utbetaling har skjedd i strid med vilkårene. For at tilbakebetaling skal kunne kreves, må vedtaket som innvilget tilskuddet omgjøres etter forvaltningsloven § 35. I de tilfellene der forhold i strid med §§ 12 og 13 oppdages i løpet av behandlingen av søknaden, og altså før utbetaling har skjedd, fattes vedtak om avkorting som del av den ordinære søknadsbehandling og § 14 vil da ikke komme til anvendelse.

Regelen i § 14 er en «kan» bestemmelse og det må vurderes **om** krav om tilbakebetaling skal fremmes og **hvor mye** som skal kreves tilbake. Hovedregelen vil være at tilbakebetaling skal kreves dersom feilutbetaling har skjedd, men i enkelte tilfeller kan det være rimelig at slikt krav ikke fremmes. Eksempler på forhold som kan tale for at tilbakebetaling ikke kreves er at feilutbetalingen skyldes feil fra forvaltningens side, at søker har innrettet seg i god tro i samsvar med forvaltningens utbetalinger eller at det har gått lang tid siden utbetaling skjedde. Se for øvrig rundskriv 60/07.

I saker om tilbakebetaling må det sendes forhåndsvarsel til søkeren om at kommunen har oppdaget at det er blitt utbetalt for mye tilskudd, at saken vurderes, og at utfallet av vurderingen kan bli at det kommer et krav om tilbakebetaling av tilskuddet, jf forvaltningsloven § 16. Hvis det for eksempel er utbetalt tilskudd til dyr på utmarksbeite og det senere oppdages at søker ikke hadde rett til slikt tilskudd, må søker varsles om dette, og gis en frist til å uttale seg i saken. Se nærmere om forhåndsvarsel i rundskriv 23/2008.

I saker angående motregning er det den som krever motregning som har ansvar for at søker får varsel om kravet.

I forskriften § 14 andre ledd heter det:

Der mottakeren ikke var i aktsom god tro om utbetalingen, kan renter kreves fra det tidspunkt tilbakebetalingskravet er kommet fram til foretaket. Ved grov uaktsomhet eller forsett kan renter kreves fra tidspunktet for utbetalingen av det urettmessige tilskuddet. For renter gjelder ellers lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m.

Bakgrunnen for denne regelen er at man ønsker å gjøre det lite attraktivt å ta sjansen på å beholde et uberettiget beløp inntil det eventuelt blir krevd tilbake. Regelen søker også å forhindre at feilutbetalinger skjer, fordi risikoen for å bli ilagt renter skal skjerpe søkerens aktsomhet ved utfylling og innlevering av søknad om tilskudd.

En søker vil være i «aktsom god tro» dersom han **ikke kan bebreides** for at utbetaling skjedde. Det vil ikke være rimelig å ilegge renter i slike tilfeller, fordi feilutbetaling har skjedd uavhengig av søkers opptreden. Risikoen for å bli ilagt renter ville da uansett ikke ha kunnet forhindre feilutbetalingen, fordi utbetalingen ville ha skjedd uansett om søkeren endret sin opptreden. Dersom han derimot kan bebreides, og altså ikke var i aktsom god tro, kan renter kreves fra tilbakebetalingskravet kom fram til foretaket. Det legges for øvrig til grunn et strengt aktsomhetskrav for selvstendig næringsdrivende, slik at et foretak svært sjelden vil være i aktsom god tro om en feilutbetaling.

«Grov uaktsomhet» foreligger dersom foretaket har opptrådt **særdeles klanderverdig og sterkt kan bebreides** for at feilutbetaling skjedde. «Forsett» foreligger der foretaket har forårsaket den feilaktige utbetalingen med **hensikt**. Det prøvde bevisst å skaffe seg en urettmessig utbetaling. Dersom foretaket har utvist slik skyld, kan renter kreves helt fra utbetaling skjedde. Reaksjonen er her strengere fordi søkeren sterkere kan bebreides for at feilutbetaling skjedde. Ved hjelp av regelen om illeggelse av renter søker man å unngå at søkere av tilskudd urettmessig tilegner seg produksjonstilskudd.

I forskriften § 14 tredje ledd heter det:

Krav fra offentlig myndighet som utspringer av foretakets jordbruksvirksomhet kan motregnes i senere produksjonstilskuddsutbetalinger til foretaket.

Dersom søker av produksjonstilskudd for eksempel er ilagt tvangsmulkt for brudd på annet regelverk, kan denne inndrives gjennom motregning i produksjonstilskudd. Motregning iverksettes ved at forvalter av særregelverket henvender seg til kommunen og begjærer motregning. En del av tilskuddet går da ikke til utbetaling til foretaket, men overføres til forvalter av særregelverket til dekning av dennes krav mot foretaket. Dersom kravet er større enn produksjonstilskuddet, blir gjenstående krav slettet fordi det ikke er anledning til å begjære motregning i framtidige tilskudd. Kreditor må begjære ny motregning i neste søknadsomgang, og denne kan ikke fremmes før søknadsfristen har gått ut for den aktuelle søknadsomgangen og søknad om produksjonstilskudd er mottatt i forvaltningen.

Tilskuddsforvalter må for øvrig kontrollere at tilknytning mellom de to kravene er nær nok, altså om statens krav på foretaket «utspringer fra foretakets jordbruksvirksomhet», jf § 14 tredje ledd. Eksempler på administrative reaksjoner, for eksempel tvangsmulkt, i annet regelverk som regulerer jordbruksvirksomhet er dyrevernloven § 27, omsetningsloven § 9, forurensningsloven §§ 53 og 73, jordloven §§ 9-12 og 20, og husdyrkonsesjonsloven § 6.

Med hilsen
for Statens landbruksforvaltning

Håvard Gulliksen
seksjonssjef

Jan Endre Aasmundtveit
rådgiver